Üksiknumber 6 senti.

JÄRWA TEATAJA

Järwamaa häälekandja.

Toimetus ja talitus: Paides, Pikk 2, telef. 101, pk. 20. Talitus avatud igal äripäeval kella 9-st kuni kella 2-ni p. l. Abitalitus Tõpal, Esplanaadi 2, telef. 78, pk. 33.

Ilmub kolm korda nädalas: igal esmaspäeval, keskнädalal ja reedel.
Kaasandeks alandat. hinnaga põllumajanduslik ajakiri „Eesti Talu".
Väljaandja: Usaldusühing „Järva Kirjastus".
Tegev- ja vastutav toimetaja Johannes Kaup.

„Järva Teataja" tellimishinnad:

1 kuu	Kr. 0.65	„Tõusv. Noor."	„Eesti Talupa"
3 kuud	„ 1.90	Kr. 2.20	Kr. 2.10
6 kuud	„ 3.70	„ 4.30	„ 4.10
12 kuud	„ 7.—	„ 8.20	„ 7.75

Tellimisi võetakse vastu alates iga kuu 1. või 15. kuupäevast.

Kuulutushinnad:
Esimesel leheküljel 10 s. ja tekstis 12 s. veerumm. Viimasel küljel 5 senti millimeeter kuulutusveerul. Kuulutusi ja käsikirju võetakse vastu kella 3-ni igal lehe ilmumise eelpäeval.
Aadressi muutmine 25 senti.

Nr. 108. Paides, esmaspäewal 19. septembril, 1938. aastal. 13. aastakäik.

Põllumajanduse ratsionaliseerimine algamas.

Vastav uurimiskomitee tuleb esimeseks koosolekuks kokku reedel. — Töö korraldamiseks valitakse 6 sektsiooni.

Põllutööminister A. Tupitsi poolt kinnitati esmaspäewal põllumajanduse uurimise ja katseasjanduse komitee kodukord. Komitee astub esimeseks koosolekuks kokku reedel kell pool 10 Kaub.-tööstuskoja ruumides, mil awasõnaga komitee tegewuse kohta esineb põllutööminister A. Tupits. Pikema kõnega komitee ülesannete kohta esineb seejärele põllumajanduse osakonna direktor K. Liidak. Samuti walitakse esimesel koosolekul komiteele 3-liikmeline juhatus.

Põllumajanduse uurimise ja katseasjanduse komitee üheks tähtsamaks ülesandeks on meie põllumajanduse mehhaniseerimise ja ratsionaliseerimise küsimuste uurimine. Komiteesse kuulub selleks kokku 29 liiget. Oma ameti poolest kuuluwad sinna kõik katseasutuste juhatajad, kuid peale nende on liikmeid weel ministeeriumeist ja kodadest, kellede isikud ka juba on selgunud. Nõnda on komitee liikmeteks: Põllutööministeeriumist abidir. J. Ümarik, Haridusministeeriumist peainsp. mag. J. Nõu, Põllutöökojast dir. T. Kind, Agronoomide Kojast dir. K. Liidak ja Kalanduskojast peasekretär A. Määr. Peale selle on komitee liikmeteks põllutööminister A. Tupitsi poolt määratud weel järgmised isikud: J. Ottas, Chr. Arro, Th. Pool, Fr. Sööt, W. Ojamaa, K. Erenurm ja mag. A. Kiwimäe.

Oma töö üksikasjalisemaks korraldamiseks walib komitee 6 sektsiooni, nimelt üldküsimuste, taimekaswatuse, loomakaswatuse, piimanduse, kalanduse ja aianduse alal. Kõige tähtsamaks sektsiooniks kujuneb üldküsimuste sektsioon, milles asutakse uurima ka põllumajanduse mehhaniseerimise ja ratsionaliseerimise küsimusi.

Komitee asub töötama Põllutööministeeriumi juure. Tegelikku tööd hakkab korraldama wastaw teaduslik sekretär, kes selleks ametisse palgatakse.

Sai oma sünnipäeval raskesti vigastada.

Narwa Kalewiwabriku haiglasse toodi pühapäewal Auwere-Joala wallas elaw 14-aastane tütarlaps Ida Reinsalu, kes jalgrattalt kukkudes oli saanud raskekujulise peapõrutuse. Ida Reinsalul oli pühapäewal sünnipäew. Sõites jalgrattal naaberkülast sünnipäewapeolisi kutsuma, kukkus ta jalgrattal nii õnnetult, et jäi Arumäe-Auwere külade wahel meelemärkuseta olekus maanteekraawi. Sealt leidsid tütarlapse möödasõitjad ja toimetasid Narwa haiglasse.

Soome protest N. Venele.

(DNB.) Soome saadikule Moskwas on tehtud ülesandeks esineda terawa protestiga territoriaalõiguste rikkumise pärast Nõukogude liidu nelja lõjalennuki poolt.

Kõrgem valitsemise tsentrum tänasest peale Kadriorus.

Vabariigi President K. Pätsi vastuvõtu- ja tööruumid on nüüd uues administratiivhoones.

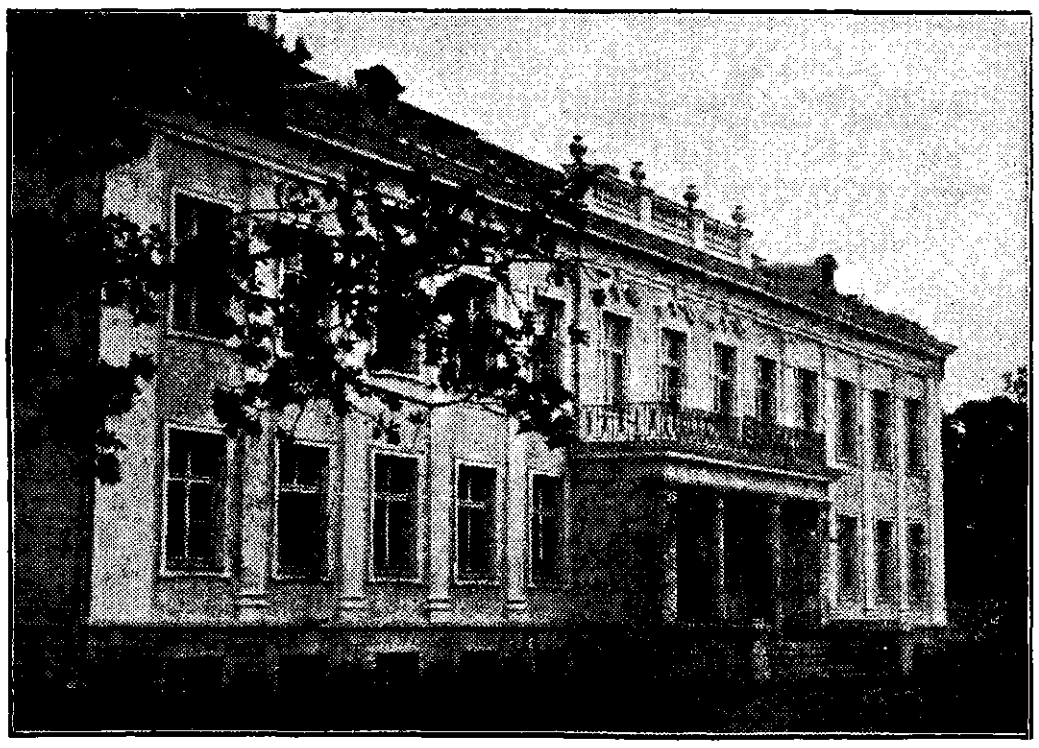

Kadrioru lossi uus administratiivhoone, kus nüüdsest peale asuvad Vabariigi Presidendi tööruumid ja tema juure kuuluvad ametkonnad.

Alates tänasest päewast asuwad Wabariigi Presidendi K. Pätsi tööruumid Kadrioru lossi juurde ehitatud uues administratiivhoones, mis möödunud nädalal lõplikult walmis sai. Nüüdsest peale toimub seal ka Wabariigi Presidendi jutule soowijate wastuwõtt. Samuti hakatakse kord nädalas seal pidamaWabariigi Walitsuse koosolekuid.

Kadrioru lossi uues administratiivhoones asuwad peale Wabariigi Presidendi tööruumide ja Wabariigi Walitsuse koosolekute jaoks sisustatud saalide weel kõik Wabariigi presidendi juures töötawad ametkonnad — Wabariigi Presidendi kantselei, ta käskudetäitjad ohwitserid ja Õiguskantsler oma nõunikkudega ja kantseleiga ning teenetemärkide komitee asjaajamine.

Peaminister K. Eenpalu wastuwõtu- ja tööruumid asuwad tänasest päewast alates Toompea lossis endistes Wabariigi Presidendi kasutada olnud wastuwõtu- ja tööruumides. Peaministri ja ühtlasi tema sekretäri amettelefon on endine — 414-65. Samuti Peaministri wastuwõtu päew on jäänud endiselt igale teisipäewale kella 12—2-ni.

A. Weizenbergile avati Kanepis mälestussammas.

Siseminister R. Veermaa viibis samba avamisel ja sel puhul peetud rahvus- ning lõikuspühal.

Wõru, 19. septembril.

Pühapäewal toimus Kanepi alewikus kolmekordne peopäew. Nimelt awati seal Kanepis sündinud ja kaswanud wanakunstniku August Weizenbergi mälestussammas ning peeti ühtlasi rahwus- ning lõikuspäewa. Wabariigi Walitsuse esindajana wõttis Kanepi pidupäewast osa siseminister R. Weermaa.

Juba warahommikust peale oli Kanepi alewik lipuehtes ning saabus rahwast kogu ümbruskonnast. Pidustuste alguseks, kella 2-ks oli peoplatsile kogunenud umbes 1000-pealine rahwahulk.

Siseministrile oli püstitatud auwäraw ning tema saabumisel riwistusid kaitseliitlased ja noorkotkad spaleerideks.

Kunstnik Weizenbergi mälestusmärgi awamispidustused

algasid Kanepi laulu- ja mänguseltsi aias mõni minut pärast kella 2-te. Awamissõnad üiles hallipäine talunik G. Kongo, kes andis ülewaate August Weizenbergi lapsepõlwest Kanepis.

Mälestusmärgi awas siseminister R. Weermaa lühikese kõnega. Järgnesid segakoorilt lauluettekanded ning mälestussamba pühitsemine õpetaja praost M. Heinami poolt.

Pidustuste teine osa

rahwus- ning lõikuspäew algas siseminister R. Weermaa kõnega,

kes ütles: „Meie ei pea nägema lõikusena üksi seda, mida lõigatakse põllult sirbi ja wikatiga, waid kõiki neid saawutusi, mis on meie rahwa töö ja mõistuse wili, üksköik missugusel kutsealal."

Edasi minister rõhutas wajadust, et kaswataksime noortesse sellist rahwuslikkust, et neist saaksid paremad eestlased kui oleme meie.

Puudutades tühjade hällide küsimust, tähendas siseminister, et tuleks wõtta tõsiselt kaalumisele poisimeeste ja lasteta abieluliste maksustamise küsimus, et sel moel hankida toetust lasterikastele perekondadele, wallasemadele ja emadele, kes kaswatanud üles palju lapsi. „Wabariigi Walitsus on õnnelik ainult siis, kui rahwa käsi hästi käib," lõpetas siseminister R. Weermaa oma kõne, millele järgnes kuulajaskonna tormiline walmustusawaldus.

Kunstnik A. Weizenbergi elukäigust

andis järgnewalt ülewaate kunstnik J. Wahtra. Sellele järgnesid terwitused Wõru maawanemalt ja paljudelt teistelt. Kolm tundi kestnud aktus lõppes ülewas meeleolus.

KLASSILOTERII TEADAANNE.

Riigi 7. klassiloterii I klassi

LOOSIMINE

peetakse Tallinnas, Kaubandus-Tööstuskoja saalis, Pikk tän. 20.

29. JA 30. SEPT. S. A.

Loosimise algus esimesel päeval kell 8.30 ja teisel päeval kell 8.00. Välja loositakse 5000 võitu ja 1 preemia kokku kr. 94.000.— väärtuses, kusjuures suurimaks võimalikuks võiduks on kr. 25.000.

PILETIMÜÜJAIL

tuleb piletite ülejäägid Riigi trükikojale ära saata **22. septembriks.** Pärast seda tähtaega pileteid enam vastu ei võeta ja nende tasumist nõutakse rahas.

Riigi rahaliste loteriide direktor.

Sindi arsti autoõnnetus Uusnas.

17. sk. kell 18 juhtus järjekordne liiklemisõnnetus Wiljandi-Tartu 1. kl. maanteel, Uusna mõisa kohal. Siin jooksis maanteekraawi Sindi arsti dr. Eduard Ritso sõidunuto, mida juhtis arst ise. Kaasasõitjaks oli ta abikaasa Olga Ritso. Mõlemad said tõsiselt wigastada ja tulid toimetada Wiljandi linnahaiglasse. Siin selgus, et Eduard Ritsol, 49 a. wana, on murdunud wasaku käe luu, kuna Olga Ritsol, 43 a. w., wasakpoolne ranglun. O. Ritso oli peale selle saanud kriimustada silma alt.

Nagu kuulda, juhtunud õnnetus selle tagajärjel, et auto rattad saanud walesuuna, põrkudes wastu maanteed olewat suuremat kiwi. Ka sõiduk sai wigastada.

Ka Tartu piimaturg ümberkorraldamisele.

Nõrgemakvaliteedilist piima hakatakse turustama Tartu Piimaühingu piimatalituse kaudu. Esimese kvaliteedi piima müük jääb vabaks.

Wabariigi Walitsuse otsuse kohaselt lubatakse Tartu linna administratiiwpiirides piimaseaduse teostamise määruses ettenähtud esimese waliku rööskpiimast nõrgemakwaliteediliste piimade müügilelaskmist nii toorpiimana kui ka pastöriseeritult ainult Tartu Piimaühingu piimatalituse kaudu, arwates tähtajast, mille määrab ja kuulutab wälja „Riigi Teatajas" põllutööminister, pärast nõuetekohast keskmeierei sisseseadmist Tartu Piimaühingu poolt. Samast tähtajast arwates loetakse keelatuks nõrgemakwaliteediliste piimaliikide turustamine Tartu linna administratiiwpiirides senises korras otseselt tootjate poolt wõi munde piimatalituste kaudu.

Piimaseaduse muutmise seaduse alusel on Wabariigi Walitsusel õigus keelata linnade administratiiwpiirides nõrgema kwaliteediga piimaliikide liikwelelaskmist pastöriseerimata kujul ja lubada nimetatud nõrgema kwaliteediga piimaliikide müüki toorpiimana kui ka pastöriseeritud kujul, ainult Wabariigi Walitsuselt selleks loa saanud piimatalituste kaudu.

Nõrgemakwaliteedilise piima müügi tsentraliseerimise järele on wajadus rahwaterwishoiu ja piima kwaliteedi taseme tõstmise huwides eeskätt suuremates linnades, sest sellest on seal huwitatud tarwitajate suuremad hulgad.

Wastawalt Tallinna linnas nõrgemakwaliteedilise piima warustamise ainuõiguse loa saanud P. K. „Wõtekspordile", on ainuõiguse saamiseks Tartu linna warustamisel nõrgemakwaliteedilise piimaga pööranud palwega Põllutööministeeriumi poole Tartu Piimaühing.

Tartu Piimaühing, kellel senini on Tartu piimaturu warustamisel piima ja piimasaadustega küllalt suur osatähtsus, on Wabariigi Walitsuse otsuse kohaselt kohustatud üle andma temal kasutada olnud ruumid ja maa-ala kaitseliidu peastaabile wiimase nõudmise kohaselt hiljemalt 1. okt. s. a.

Olukorrast tingituna kawatseb Tartu Piimaühing oma tegewust mitte lõpetada, waid endised A/S. Maim'i tööstushooned ja maa-ala ära osta ning praeguse tööstuse sisseseade sinna üle wiia, et piimaturu warustamisel ebasoowitawaid nähteid wältida ja hiljem asuda seal

ajakohase keskmeierei wäljaehitamisele

ja sisseseade muretsemisele.

Tartu piimamüügi tsentraliseerimist ja piimamüügi teostamist Tartu Piimaühingu kaudu pooldawad Tartu ümbruse põllumeeste konwendid ja Tartu ümbruse Piimatootjate Ühing.

Põllutööministeerium on kaalunud Tartu Piimaühingu wõimeid Tartu keskmeierei ellukutsumisel ja organisatsiooni otstarbekohasust Tartu turu warustamisel piimaga ning leidnud:

1) Et Tartu Piimaühing kui ühistegeline ettewõte peab piimaturustamise ainuõiguse loa saamisel oma liikmeskonda suurendama ja selleks soowi awaldanuid kõiki Tartu ümbruskonna karjapidajaid oma liikmeskonda wastu wõtma, et ettewõte liikmeskonnalt ja omakapitalide poolest suureneks.

2) Tartu Piimaühing uue krundi ja hoonete ostmiseks ning seal keskmeierei ehitamiseks ja wastawa sisseseade muretsemiseks wajab riiklikku krediiti, mille saamiseks maatulunduskapitalist on eeldusi Tartu Piimaühingul.

Tartu Piimaühing on ainuke pretendent Tartu linna piimaga warustamise ainuõiguse loa saamisel ning arwestades Tartu Piimaühingu praegust olukorda, on otstarbekohane Tartu Piimaühingule lubada Tartus nõrgemakwaliteedilise piima turustamise ainuõigust.

Loasaajal jääb ainuõigus warustada Tartu turgu nõrgemakwaliteedilise piimaga pastöriseeritud kujul kui ka toorpiimana. Wiimase turustamine on wõimaldatud neist majapidamistest päritolewa piimaga, kus karjad ja inimesed alluwad määruses ettenähtud arstlikule kontrollile.

Tartu piimaturu ümberkorraldamine sünnib ainuüksi linna terwishoiu huwides. Seega garanteeritakse Tartus terwishoidlik piim.

Harju maawalitsus hakkab maja ehitama.

Uus ametihoone kerkiks Tallinna uute majade rajooni – Hariduse tänavasse.

Harju maawalitsuse koosolekul reedel tunnistati maawanema K. R. Ruusi ettepanekul üksmeelselt tarwilikuks maawalitsuse keskasutuse jaoks Tallinna uue, ajakohase hoone ehitamine. Selleks rahaliste wõimaluste loomiseks pidas maawalitsus otstarbekohaseks müüa maawalitsuse keskasutuse praegusest krundist Roosikrantsi tänawapoolne osa ühes krundil asetsewate hoonete j. m. päraldistega. Uus maawalitsuse hoone tuleks püstitamisele praeguse krundi ülejäänule osale, wastu Hariduse tänawat.

Wajalike eelkawandite ja arwutuste tegemiseks ning müügileminewa krundiosa tegeliku wäärtuse selgitamiseks moodustati maawalitsuse poolt komisjon, kuhu kuuluwad abimaawanem P. Mäggi, maakonna arhitekt R. Raidna ja Põllutöökoja arhitekt J. Linnakiwi.

Eelpooltoodud otsuse tegemise tingisid asjaolud, et praegune maawalitsuse hoone Roosikrantsi tän. on juba 20 a. eest ostetud ning majas asetsenud elukorteritest on aastate kestel ümberehitamiste teel tahetud kujundada ametasutuse ruumid. Kuid kõigile katsetele waatamata osutuwad ruumid praeguses hoones siiski ebasobiwaiks ametasutuse jaoks. Ka on praegusel maawalitsuse hoonel kõrgewäärtuselist krunti üle 4000 ruutmeetri, millest üle poole seisab praegu täiesti kasutamata.

Samuti wajab ka Harjumaa kui pealinna maakonna walitsus enesele praegusest esinduslikumat ja ajakohasemat hoonet. Wõrreldes teiste maakondadega, kus Wiru ja Wõru maawalitsused on enestele juba täiestiued ajakohased amethooned püstitanud, Saare- ja Läänemaal on saadud maawalitsustele ümberehitamise teelued ajakohased hooned ning Pärnumaal on praegu maawalitsuse hoone ümberehitamine pooleli, tahab ka Harju maawalitsus teistega sammu pidada ning püstitada oma keskasutusele hoone, mis oleks kõigiti auks maakonnale ja iluks pealinnale.

Nagu kuulda, kawatsewat ka Järwa, Wiljandi ja Petseri maawalitsused enestele uute hoonete püstitamisega eelseiswal aastal algust teha.

23 wallamaja jääb Pärnumaal tühjaks.

Nende edaspidise kasutamise võimalused praegu kaalumisel.

Waldade reformi tõttu jääb Pärnumaal tühjaks 22 wallamaja. Pooled neist wõiksid tulla kasutamisele üldkasulikuks otstarbeks, nagu waestemajaks, internaadiks, seltside koduks wõi kooliõpetajate korteriteks. Pooled neist wallamajadest tuleb arwatawasti lihtsalt ära müüa, kuna neid kasutada ei saa.

Enge wallamaja, mille wäärtuseks on wallawalitsuse bilansi järele 12.207 kr., saab wähemate ümberehitustega tulewikus kasutada waestemajana.

Jõõpre wallamaja 12.000 kr. wäärtuses tahetakse tulewikus ümberehituste järele kasutada koolimajana wõi internaadirumina.

Kaelase wallamaja kasutamiseks, mille wäärtus on 4.800 kr., näeb wallawalitsus ette wõimaluse paigutada sellesse seltside kodu.

Pornuse wallamaja 3.750 kr. wäärtuses saab wähemate ümberehituste teostamisel kasutada kooliõpetajate korteriteks.

Reiu wallamaja, mille wäärtus 3.000 kr., wõiks ehitada ümber rahwamajaks.

Sauga wallamaja 6.800 kr. wäärtuses saaks praegusel kujul kasutada waestemajaks.

W.-Kariste wallamaja 8.550 kr. wäärtuses tahetakse kasutada kooli tarweteks: õpetajate korteriteks wõi internaadiks. Selleks tuleb aga enne teostada wähemaid ümberehitusi.

Wee wallamaja 3.650 kr. wäärtuses saaks ümberehitamisel kasutada koolimajaks.

Wiluwere wallamaja, mille wäärtus 8.600 kr., tahetakse praegusel kujul kasutada waestemajaks wõi seltside koduks.

Koonga wallamaja, mis on suur kiwiehitus ja maksab 33.250 kr., wõib praegusel kujul kasutada kas rahwamajaks wõi loomaarsti korteriks. Ümberehituse teostamisel wõiks seal endale ulualust saada looma- ja terwishoiuarstid kui ka jaoskonna ämmaemand.

Lõpuks wäärib märkimist, et waldade reformi puhul Pärnumaal koolimaju ei wabane.

Kolm Wene lennukit Soome kohal.

Käisid piirist 25 kilometeri kaugusel sisemaa kohal.

ETA. Helsingi, 17. sept.

Eile oli Soome idapiiril jälle rida piiririkkumisi Nõuk. Wene lennukite poolt. Hommikul kella 10.09 ja 10.45 wahel märgati Räikkölä ja Tantteri wahelises piirkonnas üht kõrgel lendawat Wene lennukit. Kell 12.45 lendas kolm Wene lennukit Sirkiänsaare kohal üle piiri ja suundus üle Kiwinienta ja Raudu, lahkudes kell 13.12 jälle Soome territooriumi kohalt. Mainitud lennukid lendasid 2—3 km. kõrgusel. Üle piiri lendamisel awati lennukitele Soome piiriwalwurite poolt tuli, mis ei annud aga tulemusi suure kõrguse pärast. Lennukid wiibisid kuni 25 km sügawusel Soome territooriumi kohal. Piiriwalwewõimud on alustanud rutulist juurdlust. Wälisministeerium astub tarwilikke samme, niipea kui on saabunud juurdlusprotokollid, mis sünnib arwatawasti tänase päewa jooksul.

251.800 kr. Saaremaa teede korrashoiuks.

Saaremaa maawalitsus saatis Teedeministeeriumile kinnitamiseks maawalitsuse teedeosakonna 1939./40. aasta eelarwe, mis on tasakaalus 251.800 kr. Selles summas on ette nähtud ka wajalik krediit Naswa silla ümberehitamiseks ja suuremate tööde teostamiseks Haeska-Luulupe teel.

Noorsoojuhtide kool Kundasse.

Rahwaülikooli õppekava muudetakse ja täiendatakse. Kooli ülalpidajaks sihtasutus.

Praegu on eeltööd käimas Wirumaa rahwaülikooli muutmiseks sihtasutuseks. Rahwaülikooli seniseks ülalpidajaks oli Wirumaa rahwaülikooli selts, kuna toetasid kooli Haridusministeerium ja Wiru maawalitsus. Toetussummad olid aga wäikesed, mille tagajärjel koolil on tulnud kogu oma olemasolu jooksul wõidelda suurte majanduslike raskustega. Nii lõppes tänawunegi kooli majandusaasta 3000-kroonise puudujäägiga, millise summa tasumiseks polnud mingisuguseid wäljawaateid. Rahwaülikooli seltsi juhtiwate tegelaste hulgas kerkis sellepärast mõõdunud kõwadel isegi üles rahwaülikooli sulgemise küsimus. Tuldi mõttele moodustada kooli ülalpidajaks sihtasutus, et niiwiisi kaasa tõmmata ka laiemaid ringkondi. Nüüd on kooli sihtasutuseks muutmisega nõustunud ka Haridusministeeriumi noorsoo- ja wabaharidustöö osakond.

Esialgse kawa järele tuleksid sihtasutusse rahwaülikooli selts, Haridusministeerium, Wiru ja Järwa maawalitsused, Põllutöökoda, Kodumajanduskoda, Ülemaaline Eesti Noorsoo Ühendus (ÜEMÜ) ja Eesti Haridusliit. Sihtasutuse põhikirja töötab praegu wälja Wirumaa rahwaülikooli selts. Sihtasutuse moodustamiseks ja ülesannete kindlaksmääramiseks kutsutakse lähemal ajal kokku eelnimetatud asutuste esindajate koosolek.

Kooli muutudes sihtasutuseks wiiakse ka rahwaülikooli senistes töösuundades läbi mõningaid muendusi. Uue ainena hakatakse 1. nowembril algawal õppeaastal õpetama korrapärastel nädalatundidel noorsoo töösse puutuwaid aineid, nagu noorsootöö alusei, wabaharidustöö metoodika jne. Rohkem rõhku pannakse ka seltskonnategewuse praktilisele küljele, wõimaldades õpilasil kooli juurde ellukutsutuid ühingus iseseiswalt tegutseda. Kool kujuneks noorsoo-kooliks, mis ette walmistaks kohtadel tegutsema hakkawaid noorsootöö juhte ja seltskonnategelasi. Ühtlasi on ministeeriumis arutatud ka teiste rahwaülikoolide tulewikuküsimusi.

Klassiloterii loosimine 29. ja 30. septembril.

Piletite järele suur nõudmine.

29. ja 30. sept. toimub 7. klassiloterii 1. klassi loosimine. Wõidawad sellel loosimisel 5000 piletit, kusjuures wõitude kogusumma on 94.000 krooni. Suurimaks wõimalikuks wõiduks on 25.000 krooni. Reedel kell 11 päewal asetas majandusministri poolt määratud komisjon riigikontrolli ja politsei esindajate juuresolekul 1. klassi wõidud ja kõik 55.000 loteriipiletit loosirattasse.

Nagu klassiloterii keskmüügikohast kuuleme, on algawa 7. klassiloterii piletite müük toimunud üle ootuste wäga edukalt. Kuigi seekordsel loosimisel piletite arwu suurendati 5000 piletiraamatu wõrra, näib, et kõik piletid müüakse läbi jällegi 100-protsendiliselt. Suuremates müügikohtades ongi piletid juba lõppenud. Keskmüügikohas on saada weel waid üksikuid pileteid. Wäiksematest müügikohtadest puuduwad praegu weel täpsemad teated, kuid arwata wõib, et sealgi neid järel pole palju.

Piletimüüjad peawad oma piletite ülejäägid keskmüügikohta ära saatma 22. septembriks. Pärast seda on wõimalik pileteid saada kuni 28. sept. õhtuni Tallinna ja Tartu postkontorites ja keskmüügikohas.

Presidendi annetusega sai kool orkestri.

Külastades Hiiumaad, annetas Wabariigi President K. Päts talle esinenud Käina algkooli orkestrile 500 krooni pillide muretsemiseks. Nüüd teatas Käina algkooli juhataja ja orkestrijuht T. Paomets koolide inspektorile, et tema on Presidendi poolt annetatud summa eest muretsenud kõigile kuuenda klassi õpilastele pillid ja palub nüüd luba ühe laulutunni muutmist orkestritunniks. Koolide inspektor E. Jaanwärgilt saadeti wastus, milles lubatakse laulutundi muuta muusikatunniks. Koolijuhataja Paomets kirjutab, et lapsed, kelle igatsuseks olid juba ammu pillid, on nüüd nende saamisel sellise waimustusega asja juures, et harjutustelt nad ei taha kuidagi lahkuda. Käina algkool on esimene maal asuwatest algkoolidest, kus tunnikawas on peale laulutundide ette nähtud ka muusikatund.

Põdrapull tuli Pärnumaal lehmakarja.

Haruldane loom haruldases suuruses Waskräämal.

Neil päewil nähti Pärnumaal Waskräämа ümbruses liikuwat haruldast looma — isapõtra. Tegemist ei olnud kaugeltki wäikese metsloomaga, waid põdrapulliga, kelle pikkust arwutame nägijate poolt 2,5 meetrit ja kõrgust kuni 2 meetrit. Nagu kohapealsed talumehed, kes looma nägid, kõnelewad, tulnud isapõder tasahiljukesi Surju metsast, hüpanud üle lattaedade ja seltsinud siis Waskräämas ühe talu koplis lehmakarjaga. Pärast mõneminutilise tutwuse loomist meie koduloomadega, hüpanud põdrapull uuesti üle aia ja kadunud rahulikult Sindi suurte rabade suunas.

Olgu tähendatud, et põder on Pärnumaa metsades haruldus. Tähelepanekute järele elab ainult paar põtra Pärnu-Järwa piiri lähedal. Põtrade peamiseks asukohaks on Wirumaa süda ja Tartumaa ning Wõrtsjärwe ümbrus. Oma kärsitu iseloomu tõttu armastawad nad aga teha aegajalt ka pikemaid matkatuure. Nähtawasti oligi säärane matkamees heaks arwanud Pärnumaale tulla ja siin lehmakarjaga tutwust sobitada.

Pull puskis perenaist.

Kurja pulli läbi sai kannatada Wirumaal Paaswere wallas Laekwere-Arukülа taluperenaine Marie Pukk neljapäewa õhtul. Naabri Julius Poolmanni pull oli tulnud Pukk'i loomade hulka, keda Marie Pukk läks ära ajama. Tige pull tungis seejuures M. Pukk'ile kallale, paiskas ta pikali ning tallas siis jalgadega, kuna maaslamajale jarwedega ei pääsenud hästi ligi. Perenaise päästis pulli käest kaasas olnud koer, kes tigeda looma ajas eemale. Simuna arst nentis M. Pukk'il tugewat waagnaluude muljutust.

Haapsalu luiged läksid lendu.

Reede hommikul märkasid Haapsalu kalurid, et Wäikewiigil elutsenud linnawalitsusele kuuluwad iluluiged on oma alalisest elukohast lahkunud ja lendasid Suurholmi kohal. Linnawalitsusele tehti asi teatawaks, kes saatis paar kalurit lindusid püüdma. Püüdjatele ninanipsuks aga lendasid luiged Noorootsi poole ja on senini tabamata.

Plehkupannud 2 iluluike annetas mõõdunud aastal linnale Tallinna ärimees August Kimberg.

Henlein loob oma sõjaväe.

Juba 40.000 meest sudeetlaste korpuses.

Kogu Tshehhoslovakkias kaitseseisukord.

ETA. Dresden, 19. septembril.

(DNB.) On moodustatud sudeedi-sakslaste vabatahtlike korpus, mis koosneb esialgu 40.000 mehest, kes on liigitatud nelja rühma.

ETA. Berliin, 19. septembril.

(DNB.) Viimaste teadete järele on põgenenud Tshehhoslovakkiast Saksamaale 84.000 sudeedi-sakslast. Uusi põgenikke on järjekindlalt saabumas.

ETA. Praha, 19. septembril.

(Reuter.) Praha valitsus on kuulutanud erakorralise kaitseseisukorra kolmeks kuuks kogu Tshehhoslovakkias.

ETA. Berliin, 19. septembril.

(Havas.) Saksa telegraafiagentuur DNB on awaldanud Aschist teate, milles üteldakse, et Konrad Henlein on annud laupäewal käsu, et sudeedi-sakslaste wabatahtlike korpus okupeeriks kohe „kõik kodumaa piirid". Ühtlasi DNB awaldab sudeedi-sakslaste erakonna juhatuse üleskutse, milles üteldakse muuseas: On saabunud suurim häda ja wiletsuse silmapilk. Seepärast meie nõuame rahwaste õiguse põhjal enesekaitseõigust, haaratés relwade järele ja moodustades sudeedi-sakslaste wabatahtlike korpuse.

ETA. Berliin, 19. septembril.

(Havas.) Sudeedi-sakslaste rahwasaadik dr. Sebekowsky, wõttes Berliinis wastu ajakirjanikke, seletas sudeedi-sakslaste wabatahtlike korpuse moodustamise kohta muu seas, et see moodustatakse Saksamaal kui ka Tshehhoslowakkia territooriumil seal, kus see on wõimalik. Saksamaal moodustatakse korpus sinna põgenenud sudeedi-sakslastest.

ETA. Berliin, 19. septembril.

(Havas.) Sudeedi-sakslaste erakonna üleskutset ja wabatahtlike korpuse moodustamist, mida dr. Sebekowsky sõnade järele kasutatakse kõikjal, kus see on wõimalik, wõidakse pidada tõeliseks kodusõja üleskutseks. „Wabatahtlike korpuste" traditsioon on muutunud Saksamaal wäga populaarseks. Neid on kasutatud pärast Maailmasõda Balti riikides, Ülem-Sileesias ja mujal. Ent kuidas ja kelle poolt warustatakse ja relwastatakse need üksused? Berliini wälismaalaste ringkonnis ollakse üldiselt arwamisel, et sudeedi-sakslaste wabatahtlike moodustamine Saksamaal kui ka Tshehhoslowakkias muudab seisukorra wäga tõsiseks. Saksa kompetentsed ringkonnad ei ole annud mingit seletust Saksamaal elawate Tshehhoslowakkia kodanike wangistamiste kohta, kuid on kindel, et siin on tegemist kättemaksuga sudeedi-sakslaste wangistamise eest Tshehhoslowakkias.

Konrad Henlein.

90.000 krooni Henleini pea eest?

Henlein käis Falkenaus.

ETA. London, 19. septembril.

(DNB.) **Inglise ajalehed teatawad, et tshehhide poolt on määratud Henleini pea eest 5.000 naelsterlingi (90.000 Eesti krooni) suurune preemia.**

ETA. Falkenau, 19. septembril.

(DNB.) Konrad Henlein, tulles Egeri (Chebi) kaudu, külastas laupäewal Falkenaud, kus tal oli nõupidamisi sudeedi-sakslaste juhtidega, lastes ühtlasi end informeerida Haberspriki wahejuhtumeist. Henleini linnas wiibimise ajal toimusid Falkenaus mitme sandarmi-matused, kes olid surma saanud Haberspriki wõitlustes. Kogu linn oli täis sõdureid ja politseinikke. Ent sellele waatamata Henleinil õnnestus pääseda Falkenaust.

Mehi üle 50 aasta ei lasta üle piiri.

ETA. Praha, 18. septembril.

(DNB.) Kuigi Praha wõimud on ümber lükanud teated üldmobilisatsioonist Tshehhoslowakkias, peab konstateerima, et laupäewast saadik on suletud Tshehhoslowakkia piirid kõigile Tshehhoslowakkia kodanikele kuni 50 aasta wanuseni, kes soowiwad maalt lahkuda. Kõik reisijad, kes on kuni 50 aastat wanad, peawad lahkuma rongidest wõi neid takistatakse piiri ületamisel.

Rünnak käsigranaatidega.

Soomusautod peletasid põgenema tollihoone ründajad Aschis.

ETA. Praha, 19. septembril.

(Havas.) Autoriteetsest allikast teatatakse, et Aschis on olnud uus wahejuhtum. Sedamööda 150—200 isikut, kasutades käsigranaate, on püüdnud tungida sealsesse tollihoonesse. Warsti saabusid kohale politseinikud ja sõdurid soomusautodega. Kokkupõrkes on saanud haawata kaks isikut. Tollihoone juurest on leitud käsigranaatide kilde, milledest selgub, et need olid Saksa päritoluga. Sama allika järele ei ole suudetud täiesti kindlaks teha kallaletungijaid.

Aschi wahejuhtumi kohta teatatakse täiendawalt, et see teostati keskööl. Kuna kallaletungijad ei ole maha jätnud ühtki haawatut, siis ei ole weel kindlaks tehtud, kust nad on tulnud. Kallaletung kestis ainult 15 minutit, sest kallaletungijad tõmbusid tagasi Tshehhoslowakkia soomusautode saabumisel. On kindlaks tehtud, et kallaletungijad on põgenenud Saksamaale. Sündmuse kohta on alustatud juurdlust, kuid selle teostamine on wäga raske tingimuste pärast, millistes see toimus. Praegu ei ole teateid uutest wahejuhtumitest.

Ründajad taandusid Saksamaale?

ETA. Praha, 19. septembril.

(Havas.) ETK on awaldanud teadaande Aschi wahejuhtumi kohta. Selles üteldakse muuseas, et kallaletung kestis 15 minutit. Kallaletungi on juhitud otse Saksa territooriumilt. Pärast rünnakut kallaletungijad läksid tagasi Saksamaale.

Mida toob Londoni nõupidamine?

Pühapäew kulus Inglise-Prantsuse nõupidamisteks Londonis, kus mõlema maa peaministrid, wälisministrid ja muud asjaosalised pikalt seisukorda arutasid. Milline on selle nõupidamise tulemus, seda muidugi ei ole weel teada. Ainult kuulukse, et mõlemad suurriigid on astutawate sammude suhtes üksmeelsed.

Esmaspäewal arutab Inglise walitsus pühapäewaste nõupidamiste tulemusi ja teisipäewal on juba arwatawasti uus kohtamine Chamberlaini ja Hitleri wahel.

Wahepeal on Tshehhoslowakkia peaminister Hodza esinenud kõnega, kus ta kategooriliselt tagasi lükkab rahwahääletuse wõimaluse. Ka Itaalia walitsusejuht Mussolini on silmapilgu kohta sõna wõtnud. Tema näeb olukorra kõige otstarbekohasemat lahendust just rahwahääletuses. Mussolini kõnes on eriti huwitaw see koht, kus ta nõuab konflikti piiramist; teiste sekkalöömisel olewat aga ka Itaalial oma otsus juba tehtud.

Tshehhoslowakkias eneses ja eriti Sudeedimaal on seisukord wäliselt küll wördlemisi rahulik, sest sõjaseisukord on nähtawasti mõjunud. Sisemine pinge aga kestab edasi. Uue tegurina mõjub kindlasti erilise sudeetlaste wabatahtliku korpuse moodustamine Saksas. Sellise wäe organiseerimine tähendab wist küll kõigepealt piiri-kokkupõrgete wõimalust lähemas tulewikus.

Nii wiimaseid sündmusi tüliküsimuse kohta filme eest läbi lastes saabub tunne, nagu jookseks kogu aeg wõidu kaks jõudu: üks, kes kõigest jõust püüab tuld leegiks puguda, ja teine, kes meeleheitlikke pingutusi teeb seks, et tuld kustutada.

Kumb neist jõuab ette?

Soowime ja loodame, et tule kustutajatel on õnne.

Mundrikeeld sudeetlasile.

ETA. Praha, 19. septembril.

(DNB.) Usalduswäärsest allikast teatatakse, et on keelatud sudeedi-sakslaste erakonna mundri kandmine. Ühtlasi on tehtud politseiwõimudele korraldus konfiskeerida kõik raadioaparaadid, mida wõidakse kasutada ühiskuulamisteks.

Henleini uus üleskutse võitluseks.

ETA. Berliin, 19. septembril.

(DNB.) Konrad Henlein on awaldanud järgmise üleskutse: Sudeedi-sakslased. Weel koormab teid Praha hussiitlike-bolshewistlike kurjategijate hirmuwalitsus. Kuulipildujatega, tankidega ja suurtükkidega Tshehhi wõimukandjad püüawad maha suruda sudeedi-sakslaste wabadust. Selle tagajärjeks on hirmus kannatus ja wiletsus. Wabaduse tund on lähenemas. Seepärast ärge ütelge üles, waid pidage wastu. Osutage wastupanu. Sajad tuhanded sudeedi-sakslased woolawad sudeetlaste wabatahtlike korpuse ridadesse. Nad on walmis andma oma were ja elu kodumaa wabastamise eest Tshehhi ikkest. Üleskutsele on alla kirjutanud sudeedi-sakslaste wabatahtlike korpuse juhatus.

Ka karpaadi-sakslaste erakond laiali.

ETA. Praha, 19. septembril.

(Havas.) Karpaadi-sakslaste erakond on laupäewal laiali saadetud. Mainitud erakond, kus oli wähe liikmeid, oli liidus sudeedi-sakslaste erakonnaga. Teiselt poolt teatatakse, et on teostatud läbiotsimine sudeedi-sakslaste erakonna häälekandja „Zeiti" ruumes, mis teatawasti on lõpetanud ilmumise.

Mis nõudis Hitler?

ETA. London, 19. sept.

(Reuter.) Kuuldub, et läbirääkimisel Chamberlainiga Hitler on nõudnud kategooriliselt enesemääramiseõigust sudeedi-sakslastele. Mainitud küsimus on Briti ja Prantsuse ministrite pühapäewase läbirääkimise peamiseks aineks. Briti walitsuse laupäewasel koosolekul, mis kestis wiis tundi, on arutatud põhjalikult üldist seisukorda.

ETA. London, 19. sept.

(Havas.) Briti walitsuse laupäewane koosolek kestis üle wiie tunni. Koosolekul peaminister Chamberlain andis aru oma läbirääkimisest Hitleriga, kuna lord Runciman awaldas oma Prahast saadud muljeid. Ajakirjandusele ei ole antud mingit dementit teadete kohta, milledes käsitletakse Saksamaa seisukohta praeguses konfliktis. Seepärast arwatakse, et Saksamaa nõuab nende sudeedi-sakslaste maakondade liitmist Saksamaaga, kus kolm neljandikku elanikest on sakslased, kuna teistele maakondadele, kus on wähem sakslasi, Saksamaa nõuab laialdast autonoomiat. Kuna selle tagajärjel Tshehhoslowakkia kaotab oma loodusliku piiri, siis oleksid Tshehhoslowakkia iseseiswuse tagajaiks tema naaberriigid, kui ka Prantsusmaa ja Inglismaa. Siinjuures toonitatakse, et Tshehhoslowakkia iseseiswuse tagamise idee kohta on olemas kaks arwamist. Üheb on arwamisel, et see idee on Saksa päritoluga, kuna teised on arwamisel, et see on Inglise peaministri idee. Kui wiimane arwamine peaks tõele wastama, siis Inglismaa peaks loobuma oma wälispoliitika seniseist põhimõtteist ja suunast, mis seisis selles, et Inglismaa ei wõta endale uusi kohustusi Euroopas. Paistab, et pärast seisukorra põhjalikku uurimist Inglise walitsus on lükanud otsuse tegemise edasi kuni Prantsuse ministrite külaskäiguni. Briti walitsusel on teada Berliini ja Praha seisukohad, mis paistawad raskesti ühtuwat ja sobiwat. Briti walitsust peab nüüd täiesti informeerima Pariisi kawatsustest, mis Prantsuse-Tshehhoslowakkia kokkuleppe tagajärjel on praeguses probleemis kolmandaks oluliseks punktiks.

Praha tahab kaasa rääkida.

Chamberlain ja Daladier pidasid ligi seitse tundi nõu.

ETA. London, 19. sept.

(DNB.) Prantsuse peaminister Daladier ja wälisminister Bonnet saabusid pühapäewa hommikul kell 9.20 Croydoni lennuwäljale. Kell 11 algas Downing Streetil nr. 10 nõupidamine Inglise ja Prantsuse ministrite wahel. Nõupidamisest wõtsid Inglise poolt osa Chamberlain, lord Halifax, warakantsler sir John Simon, siseminister sir Samuel Hoare, walitsuse diplomaatlik nõuandja sir Robert Vansittart ja wälisasjade alatine alamriigisekretär sir Alexander Cadogan. Prantsuse poolt wõtsid nõupidamisest osa Daladier, Bonnet, nende saatjaskond ja Prantsuse suursaadik Londonis Corbin. Nõupidamised katkestati kell 13.20, et teha wäikest waheaega einetamiseks. Nõupidamist jatkati Downing Streetil kell 15.20. Pärast einet ka Briti ministrid pidasid omawahel wäikese nõupidamise, mis kestis umbes pool tundi.

ETA. London, 19. septembril.

(Reuter.) Prantsuse ministrid lahkusid Downing Streetilt kell 19.40, olles pidanud nõu Inglise ministritega kuus tundi ja 35 minutit. Kell 21.30 nad saabuwad tagasi Downing Streetile, et jatkata nõupidamist. Kuuldub, et Briti walitsuse koosolek peetakse esmaspäewal, kus antakse aru Inglise-Prantsuse läbirääkimisist. Prantsuse ministrid lahkuwad Londonist esmaspäewa hommikul. Edasi Reuter kuuleb, et nõupidamiste ajal Tshehhoslowakkia walitsus on teatanud kirjalikult oma Londoni saadiku kaudu Briti walitsusele ja Prantsuse ministritele, et Tshehhoslowakkia walitsus on kindel selles, et temaga peetakse nõu enne, kui tehakse mingisuguseid otsuseid. Ühtlasi Tshehhoslowakkia walitsus lisab, et ta ei saa wastutada nende otsuste eest, mis on tehtud ilma temata.

Silosööda walmistamisest talweks piimakarjale.

Kulvade ristikuädalate sileerimisel tuleb käärimise edendamiseks juuretist lisada. Ka kartulipealistest saab silosööta

Praegu on aeg, millal tuleb talus mõelda talwise toorsööda tagawara täiendamisele. Juurwilja ja kartuli kõrwal talwise toorsöödana wõib tulla kõne alla weel silosöödt. Tänawu on küll silosööda walmistamiseks wõimalusi wähem kui wiimastel aastatel, sest ädalad ei ole kaswanud nii hästi põua tõttu, kuid siiski wõime siin-seal näha õitswaid ristikuädalaid ja kultuurniiduädalaid, mida mõeldakse kasutada silosööda walmistamiseks.

Tänawune ristikuädal on üldiselt wäga kuiw ja seepärast sileerimine nõuab teatud oskust, et see korralikult õnnestuks. Ristikuädal, mis on wanaks läinud, kus pea on juba mustaks tõmbunud, kõlbab silomaterjalina waid siis, kui meie sellele käärimise edendamiseks juuretist lisame.

Käärimist edendaw segu walmistatakse järgmiselt: kõigepealt wõetakse meiereist tagasitoodud lõssi ja hapendatakse juuretise abil. Hapupiima õiget juuretist saab meiereist. Harilikult lõssi hapneda lastes, wõib seal ebasoowitaw käärimine esineda, mis pärast wõib sileerimist kahjustada. Juuretisega lastakse lõss hapneda umbes 1 päew. Teiseks tuleb keeta hapupiimale lisaks rukkijahu kõrti. Selleks wõetakse iga 10 liitri keewa wee kohta 1 kg. rukkijahu ja segatakse kõrdiks, keedetakse ning hiljem jahutatakse 30—35° C ning lisatakse hapu piim sinna juurde. Kõrti ja hapnenud lõssi wõetakse pooleks. Segu lastakse jällegi seista toasoojuses umbes üks päew ja siis ongi silomaterjali lisandus walmis. Sileerimisel lisatakse seda igale silomaterjali kihile peale (kihi paksus tambitult umbes 20—30 sm.). Lisatawat hapendist arwatakse umbkaudu üks pangetäis ühele ruutsüllale silokihile.

Ka aitab ristikusilo kordaminekuks kaasa, kui lisame ristikuädalale juure juurwilja- wõi kartulipealiseid, mis ka mahlasemad.

Wiimastest on wõimalik ka omaette head silosööta talwiseks mahlaseks söödaks piimakarjale walmistada. Tänawu peaks eriti soodne wõimalus olema silosööda walmistamiseks kartulipealistest, sest kartulipealised on senini wäga terwetena hoidunud ega ole neid lehemädanik häwitanud. Põllumehed, kes meil ennem kartulipealistest silo on walmistanud, soowitawad enne kartuliwõtmist rohelised kartulipealised niita wiljaniitjaga. Muidugi ei tohi kartulipealiste niitmisega kiirustada, sest siis, kui kartulipealised on ära niidetud, ei kaswa kartulid enam juurde. Ja wist kõik põllumehed tahaksid, et tänawu kartulid weel kaswaksid, wähemalt selle kuu lõpuni.

Kartulisilo walmistamisel wõib wäga hästi kasutada mullaaukusid, kuhu sisse weetakse wõimalikult mullast puhtad warred ja hobustega wõi kuidagi teisiti kõwasti kinni tambitakse. Pealt kaetakse silomaterjal sawikorraga, millele tuleb peale mullakord. Tuleb hoolitseda, et wihmawesi auku ei pääse. See rikuks silosööda ära.

Sileerimiseks, eriti seal, kus siloaugud juba olemas, tuleb püüda ära kasutada kõik käepärast olew materjal, olgu see siis ristiku- wõi niiduädal, umbrohi, juurwilja- ja kartulipealised jne. Ka hilisemate niidukülwide esimene hein kõlbab kõige paremini sileerimiseks. Almastik näitab, et heina kuiwatada wististi enam ei ole wõimalik, sest sügiseste hoowihmade hooaeg on alanud.

Weiste pahaloomulisest peataudist.

Igal aastal esineb meil weiste pahaloomulist peataudi, nii on wiimase kolme aasta jooksul registreeritud kokku 796 juhtu. Tähendatud taud on nakkushaigus, mis ei nakka otse looma küljest looma külge, mispärast laudas haigete kõrwal asetsewad terwed loomad ei haigestu. Selle taudi tekitajat ja tekkimise põhjusi ei tunta weel täielikult. Arwatakse, et loomade halwad pidamistingimused, nagu kitsad, mustad ja umbsed (halwa õhuwahetusega) laudaolud, peale selle kahjulikud wälistingimused looma organismile, nagu järsud temperatuuride muutused, liigne niiskus ja külm, loomade alatoitlus jne. selle taudi tekkimises teatawat osa etendawad. Wiimasel ajal arwatakse selle taudi tekitajaks ultra wiirust ja edasikandjateks lambaid, kusjuures on tähele pandud, et kui lambad peetakse weistega ühises laudas, siis niisuguses majapidamises ka sagedamini esineb weiste pahaloomulist peataudi. Sel põhjusel ei ole soowitaw tähendatud loomi pidada ühises laudas.

Mis puutub selle taudi tunnustesse, siis on loomadel algusest peale kõrge palawik, keha seesmine temperatuur tõuseb õige ruttu 40—42°. Loomade ninapeegel on kuiw ja kuum, samuti on kuumad sarwed ja kukal. Ka üldenesetunne on weistel halb, nad seisawad norus, nahk on kuiw, puudub elastsus, karwakate sassis. Haiguse arenedes juba teisel wõi kolmandamal päewal hakkawad arenema silma sidekestade, suu- ja nina limanahkade põletikud. Silmalaud on tursunud, suletud, tekib silma sarwkile tuhmenemine, on hallikat wärwi, nagu suitsuga üle lastud. Silmad muutuwad hiljem põletiku tagajärjel täiesti tuhmiks, loom kaotab nägemise. Ninast on samal ajal nõrewool, mis algul limane, hiljem mädane ja haiseb. Põletiku tagajärjel suu- ja ninakoobastes muutub hingamine haigete juures nohisewaks, rögisewaks. Haiguse wältel kõhnuwad loomad täielikult, lamawad suuremalt osalt maas ja 8—12 päewase põdemise järele surewad. Surewuse protsent haiguse ägeda iseloomu tõttu on kuni 90%. Paranemine esineb harwa. Paranemise korral kaotawad loomad peaaegu alati nägemise ja kannatawad pikaajaliste seederikete all.

Et paranemist wähe loota ja see weel on õige pikale weniw loomade rawitsemise korral, pealegi ei siinni paranemine täielikult (loomad jääwad pimedaks jne.) siis on soowitaw haiged kohe lihaks tappa. Tapmise korral on liha söögiks kõlblik, kuna häwitada tuleb pea, milles haiguse idud pesitsewad. Loomakaswatajad on kohustatud teatama ametlikule loomaarstile igast ülalkirjeldatud kahtlusest juhust, kui on märgata weiste juures eelpoolkirjeldatud mõnda haiguse tunnust.

W. T.

Mesilasperede arw suurenenud ühe kolmanditu wõrra.

Mesilastaudide tõrje seaduseelnõu esitati Riigivolikogule.

Wabariigi Walitsuse kaosolekul reedel wõeti wastu ja otsustati esitada Riigiwolikogule mesilastaudide tõrje seaduse eelnõu.

Mesilastaudide tõrjeks loetakse abinõude tarwitamist, millega häwitatakse taudieod wõi hoitakse ära nende lewitamine taudist nakatatud mesilastelt, esemeilt wõi saadustelt wäljapoole. Mesilastaudide tõrjet wõidakse teostada mesilasperede, mesilastarwete ja saaduste wõt ka muude esemete wõi saaduste häwitamise ja desinfitseerimisega, sisseweokeelu kehtimapanemisega ja muul wiisil, millega saawutatakse tõrjeeesmärgid. Seejuures tuleb wõrdsete tõrjetulemuste eeldamisel eelistada neid tõrjewiise, mis on majanduslikult wähem kulukad.

Mesilastaudide tõrjet teostawail isikuil, kes warustatud Põllutööministeeriumi wastawa tunnistusega, on õigus pääseda kõigile mesilastepidamisega ühenduses olewaile maa-aladele ning ruumidesse, kui on andmeid wõi põhjendatud kahtlus mesilastaudide esinemise kohta, ning korraldada seaduse teostamiseks antud määrustes ettenähtud wiisil taudide sundtõrjet.

Mesilastaudide sundtõrje kulud ja sundtõrjega tekitatud kahjud tasutakse põllutööministri poolt määratud takside alusel wõi takside puudumisel hindamisaktide alusel, mille koostab hindamiskomisjon.

*

Mesinduse edu on eriti wiimastel aastatel olnud meil märgatawalt suur. Nii näiteks wiimase aasta jooksul on mesilasperede arw suurenenud 1/3 wõrra, ulatudes praegu üle 102.000, kusjuures meetpodang on tõusnud 662.700 kg-ni. Wahatopodangut wõib hinnata 50.000 kg-le.

Mesilasperede, mee- ja wahatoodangu rahaline wäärtus tõuseb wähemalt 2½ miljonile kroonile.

Sellele lisandub mesilaspidamise kaudne kasu, kuna mesilane tolmutajana mõjutab seemneaakide suurenemist. Mesilaspidamise edukust takistawad ja wõiwad saada massilise lewimise tõttu hädaohtlikkudeks mitmesugused taudid, eriti aga haudmehaigused, nosema-inwasioon ja mesilaste lestataud.

Arwestades, et loetletud taudid esinewad praegu weel rajooniti, on nende tõrje radikaalne teostamine wähem kulukas ning sellepärast on tarwilik luua seaduslikke wõimalusi nende taudide tõrjele asumiseks. Taudidest nakatatud mesilaspered haiguse lewiku wältimiseks tulewad ofitsiselt sundkorras hukkamisele, sest enam-juhtudel nende päästmine pole wõimalik, teiseks on mõne taudi korral tõrje küllaldki kulukas ja tema teostamine nõuab suurt asjatundmist, täpsust ja põhjalikkust, mille tõttu sageli mesinikud ise pole suutelised omal algatusel taudide tõrjet teostama. Sellepärast on tarwilik wõtta kõige hädaohtlikumate taudide tõrje sundkorras wastawa seaduse alusel teostamisele. Sundtõrje teostamine on seotud kahtlemata ka kuludega.

Esimestel aastatel kuluks sundtõrjele umbes 15.000 krooni. Hiljem see summa wäheneks ja 4—5 aasta pärast wõiks teda arwestada umbes 8000—10.000 kroonile.

Vilja kokkuost sõjaväele algab 3. oktoobril.

Wilja ostmist sõjawäele alustatakse 3. oktoobrist. Wilja wastuwõtmist teostawad: sõjawäe toitlusalade asukohtades laoülemad ja suuremates raudteejaamades — liikuwad wiljaostu toimkonnad.

Liikuwaid wiljaostu toimkondi moodustatakse kaks: üks laiaroopalisel ja teine kitsaroopalisel raudteel; mõlemad algawad tegewust ühel ja samal ajal. Sõjawäele ostetakse põllupidajailt nende omatarwidusest ülejäänud

kaeru, otri ja herneid

kohemaksetawa raha eest järgmistes kohtades: Tallinnas 3. okt. kuni 22. now. (wälja arwatud pühad ja puhkepäewad); Tartus 3. okt. kuni 29. okt. (wälja arwatud pühad ja puhkepäewad); Walgas 1. now. kuni 14. now. (wälja arwatud pühad ja puhkepäewad); Rakweres 3. okt. kuni 12. now. (wälja arwatud pühad ja puhkepäewad); Wiljandis 3. okt. kuni 22. now. (wälja arwatud pühad ja puhkepäewad); Koikküla raudteejaamas 16. ja 17. now.; Mõniste raudteejaamas 18. ja 19. now.; Mustwee raudteejaamas 14. now.; Awinurme raudteejaamas 15. now.; Tudu raudteejaamas 16. now.

Laiaroopalisel raudteel:

Nõos 3. okt., Elwas 4. ja 5. okt., Paluperas 6. okt., Pukas 7. ja 8. okt., Keenis 10. okt., Sangastes 11. okt., Karulas 12. okt., Antslas 13. ja 14. okt., Sõmerpalus 15. okt., Wõrus 17. ja 18. okt., Lepassaares 19. okt., Petseris 20. okt., Werioral 21. okt., Põlwas 22. okt., Wastse-Kuustes 24. okt., Tabimeres 25. okt., Kaareperes 26. okt., Jõgewal 27. ja 28. okt., Wägewal 29. okt., Rakkes 1. ja 2. now., Kiltsis 3. now., Tamsalus 4. ja 5. now., Narwas 7. now., Waiwaras 8. now., Toilas 9. now., Püssis 10. now., Sondas 11. now., Kabakas 12. now., Kadrinas 14. now., Tapal 15. now., Aegwiidus 16. now., Raasikul 17. now., Haapsalus 18. now., Ristil 19. now., Riisiperes 21. now., Keilas 22. now.

Kitsaroopalisel raudteel:

Järwa-Jaanis 3. ja 4. okt., Esnas 5. okt., Paides 6. okt., Türil 7. okt., Wõhmas 8. ja 10. okt., Olustweres 11. okt., Loodis 12. okt., Hallistes 13. okt., Abjas 14. ja 15. okt., Mõisakülas 17. okt., Kilingi-Nõmmel 18. okt., Orajõel 20. okt., Laiksaares 21. okt., Pärnus 22. okt., Toril 24. okt., Wiluweres 25. okt., Wana-Wändras 26. ja 27. okt., Eidaperes 28. okt., Lelles 29. okt., Raplas 1. now., Wirtsus 2. now., Karusel 3. now., Lihulas 4. now., Rumbas 5. now., Wigalas 7. now., Märjamaal 8. now., Kohilas 9. now.

Mättalõikaja.

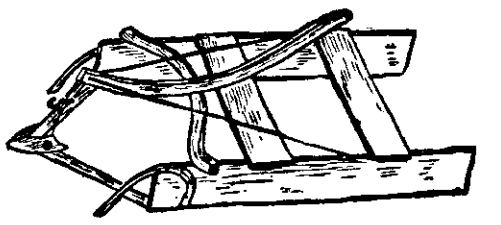

Ebatasased heinamaad takistawad seal heinaajal masinatega töötamist. Kuigi seal püüda küngaste wahel niidumasinaga niita ja hobuserehaga riisuda, on see töö ebamugaw ja ka masinaid lõhkuw. Riisumisel ühtelugu tuleb arwestada puruneenud piidega ja niitmisel sellega, et wikat künkasje kinni jookseb. Seepärast korralikuks töötamiseks on wajalik niisuguse künkliku heinamaa tasandamine Mättakirwega on see küllalt aeganõudew töö ja seepärast on soowitaw selleks endale lasta walmistada wastaw hobusejõuline mättalõikaja. Ühes eelmises numbris kirjeldasime näitustel wäljapandud mättalõikajat, siin toome kirjelduse Rootsis ja Soomes lewinud mättalõikajast, mis eriti hästi pidawat töötama.

Nimetatud mättalõikaja on kelgutaoline. Kelk koosneb, nagu joonisel näha, kahest tugewast plangust, mis 1 m kaugusel kahe põikplanguga on ühendatud. Mõlema plangu ette wälisserwa on kinnitatud poolpõiki alumise otsaga ettepoole terasest noad, mis alumiste otstega plangu alusserwast wähe madalamale ulatuwad. Need lõikawad mätta külgedelt läbi. Alt mätta läbilõikamiseks on kelgu ette asetatud 45-kraadise nurga all tera. Tera ette terawasse nurka on asetatud kartulimuti nina taoline teraskiil, kuhu omakorda on kinnitatud adranoamoodi tera, mille ülemine ots on winna külges. Winnaga üles-alla painutades saab lõiketera esimest otsa weidi tõsta ja allapoole lasta — wastawalt maa tasasusele. Terasest terad on selleks küllalt painduwad.

Kelgu jalaste külge on kinnitatud wäljaspoole külge raudlatid, mis ei lase kelgul kõrwale põikuda, kui kelk ühe küljega lõikab. Kelgu weorand on eesotsas püsttera küljes, mille ülemine ots on kinnitatud raudwarbadega küljeplankude külge.

Mättalõikaja töötamisel üks mees juhib hobust, kuna teine ajab mättalõikaja peal ja painutab kangi alla- wõi ülespoole — nii kuidas mättalõikamisel wajalik. Kiwilises maas sellega töötada ei saa.

Lillesibulate istutamisest.

Septembris on õige aeg istutada lillesibulad — tulbid, muscarid, nartsissid j. t., millised warakewadel ehiwad meie elamute ümbrusi ja koduaedu. Need sibullilled tuleb istutada murnplatside äärde wõi murule wabade rühmadena, kus nad wäga sobiwalt mõjule pääsewad. Ka passiwad need taimed üksikute suuremate ilupuude wahele wõi jälle ilupõõsaste ette.

Tulbid ei ole nõudlikud mulla suhtes, kui nende ajukoht on küllalt päikeserikas, poolwarju ja warju ei kannata, sest seal kaswawad nende warred peened ja nõrgad ning taimed langewad ümber. Nad istutatakse 5 kuni 8 sm. sügawusele, liiwases ja kohedas mullas kuni 10 sm. sügawusele. Enne tugewate külmade tulekut tuleb tulpide peenar katta kuuseokstega, et kindlustada nende head ületalwe elamist. Tawaliselt wõib tulpe 2—3 aastat pidada samal kohal, siis wajawad nad jälle uuesti istutamist.

Scillad on madalad siniste õitega sibultaimed, millised tuleb istutada samuti septembris wõi oktoobris, nad asetatakse 8—10 sm. sügawusele, kusjuures nende wahekaugusels walitakse sibul sibulast 12 sm. Wäga ilusad on nad ka juhusliku rühmana, kus wahekaugused on wabalt walitud, kuid mitte wähem kui 12 sm.

Crocus on madal sinilill, mis õitseb warakewadel, ka tema tuleb sügisel septembris istutada kohale. Nad istutatakse 6—7 sm. sügawusele. Crocused õitsewad walge, sinise ja kollase wärwuse õitega. Nad on wäga sobiwad suuremate üksikult kaswawate puude alla murule.

Nartsissid kuulnuwad lugupeetud kewadelõitsewate lillede hulka, ka need tuleb istutada sügisel, kusjuures asetatakse mulda 10 sm. sügawuselt ja wahekaugused üksikute sibulate wahel peawad olema wähemalt 10—12 sm. Esimesel aastal nad wajawad tingimata katet, kas kuuseoksi, puulehti wõi turbapuru, mida tuleb asetada peenra katteks, hiljem see kate wõib ära jääda. Et nartsissid hästi õitseksid tuleb nad iga 3—5 aasta järgi ümber istutada. Nartsissid kannatawad ka poolwarju ja isegi neid saab ilupõõsaste alla istutada.

Need on tähtsamad kewadel õitsewad ja meil wastupidawad sibullilled, milledega wõib tuua juba warakewadel palju rõõmu ja wärwi oma koduümbrusesse, kuid tuleb hoolega jälgida, et ei mõõduks õige istutamise aeg, mille tõttu sibulate muretsemisega tuleb rutata.

Jänkimees.

Tooma sookatsejaamas.

Toomal.

Linnas üteldi, et Wägewa jaamast on Tooma sookatsejaama 2 kilomeetrit. Mees, kes toetub rinnuli plangule jaama körwal, arwab, et on 5 kilomeetrit. Kauplusе perenaine, kelle mehelt saab üürida auto, ütleb, et on rohkem kui 6 kilomeetrit. Aga katsejaama walitseja Jaanson rahustab: „Pole wiga — kõige rohkem neli ja pool."

„Kumb te siis õieti olete — kas walitseja wõi assistent?" pärin.

„Siin ripub nimest mõndagi ära," ütleb Jaanson. „Katsejaam kuulub Eesti sooparanduse seltsile. Selts saab toetust riigilt 15.000 krooni aastas — eesfkätt katseteks. Kui ma olekfin walitseja, nagu olin warem, siis ma kuulukfid majapidamise personaali hulka ja selts peaks maksma palga. Kui ma aga olen assistent, siis kuulun katseasjanduse juure ja riik maksab palga."

Lepime kokku, et see katseasjandus on wõhikule igakülgselt keeruline asi. Ja sirdume waatama, kuis siin töö tegelikult käib.

Katsejaama hooned asuwad weel mineraalmaal. Ega siin õigeid hooneid küll polegi. Personaali kahekordne elamu on küll nägus, kuid laudad ja kuurid näiwad wanad ja wiltused ja nende iga ei suuda warjata ka rootsi-punase kulunud mink.

„Summad, mis meie asutus saab, oleme matnud eesfkätt sohu ja katsetesse," seletab Jaanson.

„Meie sootagawara on juba sama hästi kui läbi," ütleb Jaanson. „Ülesharitud maal saab teha taimekaswatuse- ja wäetiskatseid, kuid harimiskatseid enam muidugi ei saa teha."

Lähme läbi lepiku. Siis on meie ees laudtasane heinamaa. Truup wiib üle sügawa kraawi, mille kaldad on peagu pigimust turwas. Siis poeme nagu kalad läbi mõrraneelu. See „neel" on omapärane wäraw.

Inimene põikab läbi, aga lehm kas ei oska wõi ei saagi oma keret nii wäänata, et neelust läbi mahuks.

„Praktiline," ütleb Jaanson. „Siit käib läbi päewas palju inimesi — ja kui palju kuluks aega tawalise wärawa lahtitegemiseks wõi kinnipanemiseks."

Läbi hõredate puude paistab Männikjärw. Puid järwe kaldaga kokku kutsutakse „Graatsiate pargiks," kuna siin tawaliselt jalutawad lehmad.

Astume läbi paksu ädala ja saapasäared tilgendawad põlwini kasteweest. „Niitmata?" pärin.

„Juba teine ädal. Esimene ädal on kärbistel."

Üle heinamaa seisawad ädalakärbised tihedates ridades. Esimene hein on juba ammu kuhjades. Näib, wõiks saada weel kolmanda lõikuse, kui ainult ilmad annaksid asja seada.

„Meie peamiseks tööks ongi heinakultuuridega katsetamine," seletas Jaanson. „Katsed on näidanud, et heina- ja rohumaade kultuur, järelikult karjamajandus, on soos kõige tasuwam."

„Kas teie graatsiad soohaigust ei tunne?"

„Üksikuid wähemaid haigestusi on olnud. Aga üldiselt näib, et õige toitmise juures areneb kari soomail päris hästi. Pealegi söödame oma loomadele wähe jõutoitu — peatoiduks on ikkagi soos kaswatatud kultuurhein."

„Milline heinasort on kõige parem?"

„Häid sorte on mitu: timut, kerahein, aruhein, ohtetu luste. Kõige paremaks wõiks pidada aasnurmikut, mille külw püsib kõige kauem. Tawaliselt kiilwame muidugi mitme heinasordi segu.

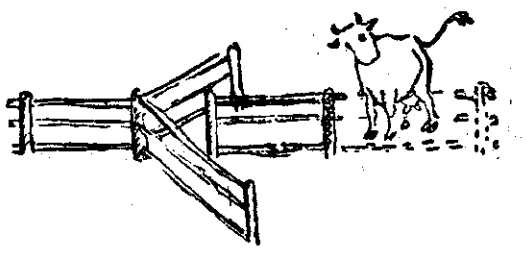

Lehmamõrd.

Joonistus pole valiest tehnilistel põhjustel täpne, kuid põhimõte on õige. Ala laga kujutatud elukat kutsutakse kohalikus keeles graatsiaks.

Neas seisawad katselapid kui hauamättad. Kaswab juba teine ädal — tihe ja salkus kui kitsewill. Ei oskagi algul wahet teha — „üks kastehein kõik," ütlen.

Siis tuleb terwe loeng ja näited rohulibledest, wartest, wärwist ja nii edasi. Ja siis wäetiskatsed: „Eesti wosworiit on annud meil häid tagajärgi."

„Aga minu teada maamehed waidlewad wastu," ütlen wahele.

„Jaa — seda me teame. Ja mispärast — seda teame ka.

Eesti wosworiit ei mõju järsku esimesel aastal. Alles teisel-kolmandal aastal saame wäetise täie tulemuse.

Meie taluperemehed tahatwad aga wosworiidi mõju kohe näha."

„Ja terawiljad soos?"

„Rukis läheb hästi. Kuid suwiwiljad jätawad soowida. Siin on peamiseks takistuseks umbrohi, mis soomaal lokkab eriti ägedalt."

„Aga kui sügawamalt harida?"

„Soomaa on wäga kohew ja kündmineäestamine ajab umbrohuseemne weelgi sügawamale. Teiseks — sügaw harimine teeb pinna liiga kergeks, katkestab pealispinna ühenduse alumise turbakihiga. Ja niisugune pind läheb kuiwaks kui pulber, ei ime enam niiskust alt turbast üles. Peamiseks kultuuriks soos on ikkagi hein ja kartul."

Waatamegi kartuli katselappe. Siin on sorte tosinaid. Kõige paremat saaki näitawad Jõgewa sort „Kalew", „Deodara" ja „Odenwaldi sinine". „Kui me tahame saada palju kartuleid, siis on waja wõtta teine Jõgewa sort — „Kungla"," seletab Jaanson. „Aga „Kunglaga" on see häda, et ta on liiga wesine ja läheb tolwel mädanema."

Tagapool heinakatselappidel käib töö. Nööri järele niidetakse rohi maha. Siis muidugi kaalutakse — kaal weetakse ratastel paigast teise. Ja igast sordist topitakse üks kilo wäikesesse kotti — see läheb katseteks.

Kanepi katselapid seisawad kui tumeroheline müür. On üks itaalia sort — pikkus üle kolme meetri. Meie oma kanep on ligi pool lühem. Ainult — itaalia kanep ei näi tänawu walmiwat. Kuid kiudu wõib saada hektaarilt kuni 1500 kilo. Maisi katselapid ei näi ka tänawu walmiwat — maisipead seisawad alles tihedates rohelistes tuppedes. Jaansonile näib uudistaimedest kõige enam meeldiwat magus lupiin. „Kaswab ühest külwist mitu aastat, annab wälja palju massi ja sisaldab walkusid isegi rohkem kui uba wõi hernes," ütleb.

Edasi lähme kõrgsoosse. Samblane pind kerkib peagu järsku madalsoost kõrgemale. Lint-traktor on keeranud mitu hektaari soopinda pahupidi ja eemalt see näeb wälja, kui oleks laotatud kõrwuti ritta hiigelpikad walkjaspruunid watiribad. Käieski wajuwad jalad nagu niiskesse watti. Sõrmede wahel wõib kõrgsoo pinna tükikese harutada walge sambla niitideks. Aga katselapil on kartulipealse all suured mugulad. Neid peaks siit olema lust noppida, sest sammal on puhas ja kerge. Maad kraapides ei lähe isegi küünealused mustaks, waid — walgeks.

„Ainult lupja tahab kõrgsoo saada, muidu ei tule siit midagi," seletatakse. „Hästi aitab ka põlewkiwituhk. Selles on 30 protsenti lupja ja muu osa kulub pinnale kah ära — kinnituseks. Ainult et transport on kulukas."

Siis waatame 65-kroonist jõhwikamarja.

Ameerikast on nimelt tellitud wälja kultiweeritud jõhwikataimi, mille marjad on kirsisuurused ja andwat Ameerikas saaki 10.000 kilo hektaarilt. Toomal on mitme jõhwikataime kohta walmimas küll kõigest üksainus marjatera, mis rohelise metspähkli suurune. Taimede saadetis on maksnud 65 krooni ja eks see ole siis ka selle ühe marja hind. Samas kaswatawad weel rohelised tugewatütwelised ameerika mustika warred, kuid need pole tänawu weel heaks arwanud oma wõimeid näidata.

Siis waatame weel traktori hauda. Siia on „Caterpillar" wajunud sisse nii sügawale, et ainult traktorijuhi hirmust püstitõusnud juuksed paistnud wälja. Kõrgsoo pind on nii pehme, et ei kanna hobust ega ratastraktorit. Sissewajunud masin on tulnud hoowata wälja inimeste jõul. „Haua" põhjas läigib praegu wesi ja sellest ulatub wälja kaigaste ja hagude risu. Asjatundja aga lohutab:

„Nagu ikka, nii katab ka sellegi haua warsti lokkaw hein."

Trepilt kostis müra ja lohistamist, Fritzi ja kellegi teise häält. Kohwrite kandja oli saabunud.

„Ma ei suuda uskuda, et me tõesti sõidame — meie kaks," ütles Sofie.

Wanaproua Lersner seisis läwel, käed risti. Kumbki polnud märganud teda.

„Tahaksin nüüd lõpuks selge sõnaga teada, kas mind wõetakse kaasa wõi mitte."

Lersner sammus ta juurde ja löi talle kergelt õlale. „Mulle tundub, et seekord sind kaasa ei wõeta..."

„Just niisugust wastust kujutlesin sinult..." Ja kui Sofie teda kaelustas: „Jäta, laps..."

Koputati.

„Härra doktor wabandawad —" Läwel seisis Fritz, kummaski käes kohwer, waibad õlale wisatud, fotoaparaat kaelas, wihmawari kaenla all. „Kell on kuus, auto ootab — kümme minutit kulub sõidule, kaks piletikassa ees —"

Auto wuras minema. Lersnerite abielupaar wiipas weel kaua tagasi.

„Täna on teil kõigil kolmel waba õhtu," ütles wana daam. „Tahan lõpuks kord saada rahu." Ja aeglaselt sammus ta trepist üles.

„Lähete kinno, Fritz?" küsis Anni.

„Loomulikult lähen kinno; kuid üksinda."

„Üksinda? Teie?"

„Jaa. Tahan lõpuks kord saada rahu kinos."

Lõpp.

Sofie waatas talle otsa. „Sinuga suudan seda, Edmund. Hiljem. Kui kõik on kogetud. Ja kõik öeldud." Ta jatkas rahulikult: „Newolwer oli siis Gatowi suwilas.

Tõin selle jälle ära, kui Franziska ilmus kirjaga. Mõtlesin pigem lõppu teha, enne kui mind wahistatakse. Pistsin rewolwri klaweri sisse. Aga et tõesti lõppu teha — osutusin liiga araks."

Koputati. Marie tõi teed.

„Nutsite, Marie? Waewab teid miski?"

„Ei, armuline proua. Onnest, et —"

„Et meist täna kolmeks nädalaks lahti saab," naljatas Lersner.

„Ei, mitte..."

„Kindlasti! Tänan, Marie, walame ise tee sisse."

Marie wäljus.

„Kui hästi sa kõigega toime tuled, Edmund. Asjade ja inimestega."

„Just wastupidi. Sinu suhtes olin äärmiselt saamatu. Kuid püüan seda heaks teha, ole ainult rahulik. Olen sinult palju õppinud, Sofie."

Sofie käsi wärises tassi wõttes. Ta silmad täitusid pisaratega.

Siis algas ta waikselt: „Mina olen ju kõiges süüdi, Edmund. Mina olen süüdi, et Waldhausen enese maha laskis. Mina olen süüdi, et ta naine sellepärast murdus."

„Kallis, on see sinu süü, et teataw Sofie oli wäike kergeusklik tüdruk? Waldhausen oli sulle sõbralik. Sa tasusid seda talle, nagu sind tunnen, kogu oma südamesoojusega. On see sinu süü, et ta mängis, et ta naine oli nõrga loomuga? Jaa, peab ewima ka julgust karmuseks. Elu on karm — muidu ei tulda temaga toime."

„Kogu perekond. Lõpuks Günther —"

„Tema oli üks neid kirglikke olendeid, kes leegitsewad kahest otsast. Sa seisad ega saa midagi parata — pead waatama pealt, kuidas nad häwiwad."

„Kuid mina olen süüdi, et ta — lennukiga —" Ta surus käe silmade ette.

„Ta lunastas oma teo."

Sofie nuttis.

„Nii see on, Sofie. Kõrgeim wõim löi selle kauni, kuid liiga kuuma leegi ja sama wõim kustutas ka selle."

Ta tooni sügaw tõsidus liigutas Sofiet.

„Miks wõin alles nüüd sinuga õnnelda, Edmund? Miks olin nii kinnine?"

„Minu süü selles on suurem kui sul, Sofie. Pidanuksin sind küsitlema, kuid ei teinud seda. Sisemisest mugawusest lükkasin seda alati edasi, tegin su tummaks."

„Mul oli hirm, hirm sind kaotada. Ka enda seisundi pärast kartsin."

„Kas sa ei usu, et saanuksin sellest pikapeale üle? -- Nüüd püüame aga olla awameelsed teineteisega. Siis on kõik jälle korras," ütles Edmund tasa.

Ta hoidis naise mõlemaid käsi. Naine surus kiire liigutusega näo wastu mehe põske.

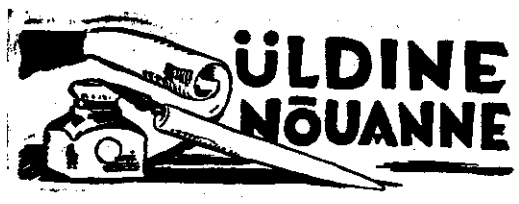

Wastuseks lugejale nr. 3336.

Eesti Metsa ja tselluloosi a.-ü., kellele kuulub Kehra tselluloosiwabrik, juhatus asub Tallinnas, Pärnu mnt. 10.

Wastuseks lugejale nr. 2598.

Kodu- ja wälismaade postmarkidega kaupleb terwe rida isikuid ja ärisid, peagu igas linnas. Tallinnas näiteks ostab marke margiäri „Estofil", Pikk tn. 29, siis margiäri Dunkri tn. jne. Raske on neist soowitada ühte wõi teist, kuna see kujuneks ühe eelistamiseks.

Wastuseks lugejale nr. 410.

Kulunud wiilisid saab kasutamiskõlwulisteks teha, neid uuesti teritades. Wäikese wiili juures uuesti ülesraiumine ehk ei tasu, kuid suuremaid wiile ja rasplei saab hästi töökorda seada. Seda teewad mitmesugused mehaanikatöökojad. Arwatawasti ostab neist mõni ka wanu wiile. Igal juhul ei maksa wana wiili ära wisata, kuna temast saab walmistada siiski mõnda tarberiista, näit. wikatiteritamise nuge jne.

Wastuseks lugejale nr. 3995.

Raadio iseehitamiseks eesti keeles õpperaamatut ilmunud ei ole. Küll on üksikuis eriajakirjades, nagu „Raadio", „Raadiotehnika" jne. ilmunud üksikuid ehitamiseks juhtnööre andwaid artikleid neile, kes raadiotehnikaga tuttawad. Fotograafia alal on ilmunud algõpperaamatuid. Parikaste kirjastusel. Raamat „Ühe tunniga fotograafiks" maksab 30 s., „Fotoamatöör" 60 s. ja „Täielik fotograafia õpperaamat" 3 kr. 50. Raamatuid saate tellida Foto P. Parikaselt, Tallinn, Kuninga 1.

Wastuseks lugejale nr. 24.058.

Meriheina ostawad meil mööblitööstused, kes teewad polstritööd. Kuna mööblitööstusi asub igas linnas terwe rida, on wõimatu anda kõigi nende nimekirja lehes. Hinna asjus peate ise kokku leppima. Headuse järele maksetakse meriheinast 20—28 sent. kilo. Mis puutub sõepulkadesse, milliseid oma küsimuses mainite taskulambi patareides, siis olgu märgitud, et elektrilambi patareides sõepulki üldse ei ole.

Wastuseks lugejale nr. 21.996.

Tunlerootori ehitamiseks üksikasjalise õpetuse andmine lehes ei ole wõimalik. Pöörduge selles asjas kirjaga Põllutöökoja tehnilise nõuandetalituse poole, aadressil — Põllutöökoda, Tallinn. Sealt antakse teile wastawad juhised ning 30 s. markide ligilisamisel saadetakse wälja ka wastaw käsiraamat.

Wastuseks lugejale Illukal.

Politseikooli alamasse klassi wastuwõtmisel eelistatakse sõjawäest allohwitseridena reserwi tulnud diwiisi õppekompanii lõpetanud mehi jalawäest wõi jälle reserw-allohwitsere autotankide rügemendist. Wastuwõtt kooli toimub tarwiduse järele. Wabatahtlikuna sõjawäkke wõetakse 18 a. wanusest. alates.

Põllumajanduslikku nõuannet.

Karakullilambast.

Wastus lugejale 948. Karakullilambaid on wiimasel ajal ka meile sisse toodud. Nii kaswatatakse karakullilambaid meil Jõhwi mõisas härra Kello poolt, kelle omakaswatatud karakullinahad ka Tallinna näitusel wäljas olid. Kuna karakullilamba kodumaa on hoopis lõunapool, siis ei taha karakullilammas põhjapoolsetes maades puhtalt kaswada. Seepärast ristatakse neid kohalike maalammastega. Nii on Soomes wõrdlemisi häid tulemusi saadud karakullilamba paaritamisel Soome kohaliku lambaga. Ka meil näib karakullikaswatus samas suunas arenewat.

Head karakullinahad saadakse noortest talledest, kes esimestel päewadel pärast sündimist tapetakse. Et talle nahk ei kaotaks oma ilusat heale karakullile omast läiget, mässitakse tall peale sündimist linasse, et emalammas ei saaks teda kuiwaks lakkuda. Wanemal lambal lähewad karakulli säbarad wälja.

Söötade mõjust piimale.

Wastus lugejale 32.411. Söötadel, mida piimalehmale söödetakse, on mõju piima koostisele. Nii wõib söötadest olla tingitud raswaprotsendi kõikumine mõne kümnendiku % piirides. Raswaprotsenti tõstwad söödad on lina-, palmi- ja kookoskoogid ja head heinad. Seewastu mais ja seesamkoogid alandawad weidi raswaprotsenti. Meil arwatakse, et juurwilja ja praaga rohke söötmine kahandab raswaprotsenti. See aga ei ole teaduslikku kinnitamist leidnud. Küll aga on raswaprotsendile kahandaw mõju äkilisel üleminekul ühelt söödalt teisele.

Ka wõib piim omandada teatud sööda maitse. Nii on tuntud naerimaitse piimal. Kuid alati ei ole naerid süüdi naerimaitse tekkimisel piima juures, waid naerimaitset tekitab ka teatud liik pitlast. Ka on söötadel mõju piima wärwusele. Nii on kõigil tuntud suwise wõi kollane wärwus, kuna talwel wõi on walge.

Lehmade automaat-jooginõudest.

Wastus lug. 25.474. Teie poolt kirjeldatud ja Järwa-Jaani Karja Erinäitusel wäljapandud automaat-loomajooginõud on müügil firma Tõnissoni juures, Tallinnas, Rüütli tän. 28/30. Üksikeksemplarid asjasthuwitatuile on näha Põllutöökoja Ehitustalituses, Tallinnas, Pikk tän. 40.

Aidakahjurist.

Wastus lugejale 8587. Teil esinewate putukate tõrje kohta on meil ilma putukaid nägemata raske wastata, kuna ei tea, missugune kahjuriga on tegemist.

Soowitame Teil saata putukaid ja tõuke (usse) Tartu Ülikooli Entomoloogia katseaamale Raadi mõisa, kus ära määratakse, missugune kahjuriga on tegemist ja antakse ka juhiseid tõrjeks. Saata wõiksite kohaliku konsulendi kaudu, siis pole ka saatekulusid. Katseaam tasu ei wõta.

Kasulikke teated põllumajandusest.

Laatasid peetakse 20. septembril: Irboska raudteejaama juures, Rõikal Wõisiku wallas, Paistus Aidu wallas, Kiwi-Wigalas, Sulbil Kärgula wallas. 21. septembril: Järwa-Jaanis, Wahastul, Tahewa wallamaja juures Wana-Irboskas, Wõlupel Pärsamaa wallas, Ala-Rõuges.

Müüakse 30. oktoobril kell 11 suulisel enampakkumisel: Tapa rew.-metskonna kantseleis, Imastus — Lehtse ärikoht nr. A—10, suurus 0,18 ha — alghind kr. 75.—. Wõru metskonna kantseleis Wõrus, Kasarmu tn. nr. 3, Kubja suwituskohad ühes metsaga: nr. A—84 suurusega 0,3773 ha — alghind kr. 246.—, nr. A—93 suurusega 0,6368 ha — alghind kr. 355.—, nr. A—94 suurusega 0,5841 ha — alghind kr. 447.—. 4. oktoobril kell 11 Loobu metskonna kantseleis — Loobus, Aaspere-Käsmu ärikoht nr. A—228 suurus 0,20 ha — alghind kr. 50.—, Weriora metskonna kantseleis Werioras — Taewaskoja suwituskoht nr. A—19, suurus 0,576 ha — alghind kr. 792.—.

5. oktoobril kell 11 Jõisaku metskonna kantseleis wiis Ranna-Pungerja suwituskohta. Sõmerpalu metskonna kantseleis Järweres — Sõmerpalu riigimõisas asuwad piirituswabrikute sisseseade osad.

6. oktoobril kell 11 Tallinna rew.-metskonna kantseleis, Tallinnas, Roosikrantsi tän. nr. 12, kaks Rannamõisa suwituskohta.

Püssi rew.-metskonna kantseleis Oandus, Maidla tuulewesti sisseseade osad.

Helme põllunduskoolis algab õppetöö 17. oktoobril s. a. Uusi õpilasi wõetakse weel wastu.

Raadios 20. septembril kell 21.35 mesindusnõuanne; 21. septembril kell 21.25 (Türi) räägib agr. K. Erenurm „Hobusepidamisest sügisel", kell 21.40 põllumajanduslikud teated.

Purila karjatalitajatekoolis algab õppetöö 11. oktoobril. Wõetakse weel mõned õpilased.

Põllumeestelt ostetakse õunu, pirne, ploome, pohli, jõhwikaid piiramatul arwul. Aedwilja Keskühisus Tallinnas, Pühawaimu 13.

Saku ja A. Le Coqi õlletehased ostawad piiramatul arwul häid õlleotri.

„Eesti Lihaeksport" ostab piiramatul arwul peekon- ja pekisigu, weiseid, wasikaid, lambaid, weise-, wasika- ja lambanahku.

Õunu suuremal arwul ostab Wõrumaa A.-M. Ü. mahlatööstus. Wastuwõtmine piituseswabriku õuel Wõrus, iga päew kella 7—16.

Varastatakse turbaid.

Jõhwi wallas Sompa külas elunew talupidaja Aleksander Laaniste, minnes turbarabasse kuiwamasolewaid turbaid kokku panema, leidis, et lademest oli osa turbaid ära wiidud. Omanik ei tea kedagi warguses kahtlustada.

Raadio saatekava.

Teisipäev, 20. september.
Tallinn — Türi — Tartu.

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauud. 7.25 hommikukonts. (helipl.). 8.15 hommikupalvus — õp. mag K. Tiit. 8.35 perenaistele. Turuteated

17.50 teated ja rekl. 18.00 lastele. „Laanesõdurite lossis", J Trojani muinasjutu ainetel kuuldemänguks seadnud J. Selg. 18.30 Kohvikumuusika „Kultasest". 19.30 Dr. med. A. Määr: Imiku kunstlikust toitmisest. 19.50 Lõbus soovikontsert. Heliplaate G. Helbemäe saatetekstiga. 20.40 päevauud. 21.00 õige aeg. Teated. 21.05 bariton Nelson Eddy laulab (helipl.). 21.35 mesindusnõuanne. 21.50 orkestrikonts. RR ork., juh. külalisena ungari dirigent dr. L. von Rajter. 22.55 õige aeg. Päevauud. ja sporditeated. 23.00—23.10 esperantokeelne nädalakroonika.

Kesknädalal, 21. septembril.
Tallinn — Türi — Tartu.

7.00 Äratusmäng. Võimlemine. 7.20 Päevauudised. 7.25 Hommikukontsert (helipl.). 8.15 Hommikupalvus — kand. H. Stilverk. 8.35 Tallinna ja Türi: Turuteated.

17.50 teated ja reklaam. 18.00 kontsert P. Tshaikovski helitöist (helipl.) 19.00 E. Kattemaa: Loomad öösel ja hämaras (III). 19.20 Tsitrimuusika (helipl.) 19.40 Välispoliitiline vestlus — H. Rahamägi. 20.00 P. Whitemani orkester mängib (helipl.) 20.40 Päevauudised. 21.00 Õige aeg. Teated. 21.08 Flöödisoolod. A. Sepp. 21.25 Türi: agr. K. Erenurm: Hobusepidamisest sügisel. 21.40 Türi: Põllumajanduslikud teated. 21.25 Tallinn ja Tartu: Heliplaate. 21.50 Lastevanemate veerandtund. Mag. A. Elango: Lapsed ja meie elukorter. 22.05 Romansside-õhtu. Corso-trio. 22.55 Õige aeg. Päevauudised ja sporditeated.

Neljapäeval, 22. septembril.
Tallinn — Türi — Tartu.

7.00 Äratusmäng. Võimlemine. 7.20 Päevauudised. 7.25 Hommikukontsert (helipl.). 8.15 Hommikupalvus — praost H. Kubu. 8.35 Perenaistele. Turuteated.

17.50 Teated ja reklaam. 18.00 mudilastele. Peebu ja Reedu sügiseröõme. 18.20 Tuntud serenaade (helipl.). 18.45 Majanduslik ringvaade — L. Grandberg. 19.00 Balletimuusika. RR orkester, juh. P. Nigula. 19.40 Arhivaar mag. H. Fischer: Eesti talurahvas ja Rootsi-Vene sõda 1788—1790. 20.00 Itaalia muusika. RR orkester, juh. P. Nigula. 20.40 Päevauudised. 21.00 Õige aeg. Teated. 21.05 Viis minutit tervisele — dr. med. M. Kask. 21.10 Taani klaverihelindeid. 21.35 „Kihlus", A. Kivi 1-vaatuslik naljamäng. Kuuldemänguks seadnud A. Korsen. 22.10 Õhtumuusika. Corso-trio. 22.55 Õige aeg. Päevauudised ja sportiteated.

FORD
JUNIOR

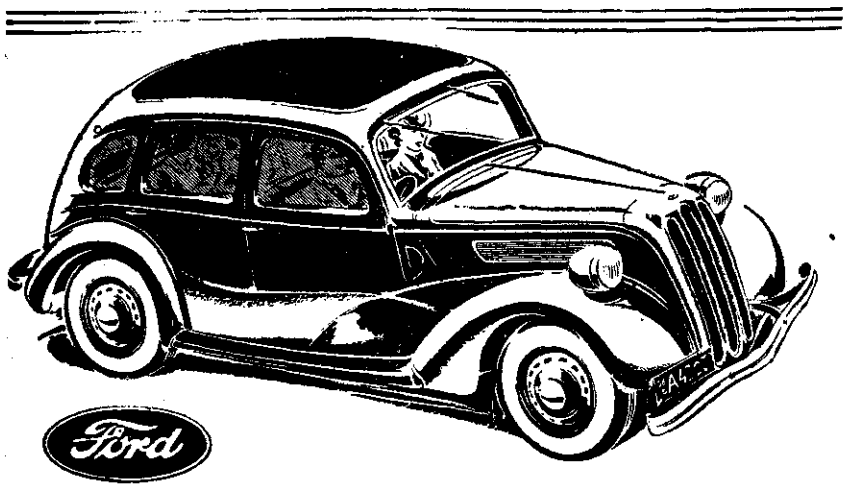

Kergeist kvaliteetautodest eelistatuim. Ehitatud kindla, hääletu ja mugava sõidu jaoks. Ohtralt ruumi 4 isikule ja pagasile. Kindlalt toimivad pidurid. Kiirelt käivitatav mootor. — Katsetage huvitavat proovisõitu!

VOLILINE FORD ESINDUS:

JOHN MADISON

Pärnus, Aida 3.

TELEF. TÖÖSTUSE 2 94, KODINE 6 22.

Rahvalik põllumajanduslik ajakiri
„Põllumajandus"
an pacim põllumehe nõuandja
Väljaandja Põllutöökoda.
„Põllumajandus" ajab vila Tele talu õitsvale järjele. Ajab korrastada põldu ja niitu; metsa ja aeda. Annab tulusaid näpunäiteid loomapidamiseks ja tehnilisteks töö-deks jne.
Ilmub kord nädalas.
Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused, põllumajanduslikud nõuandjad jne.
Tellimishinnad: 12 kuud — kr. 3.—; 6 kuud — kr. 1.75.
Toimetus ja talitus: Pikk tän. 42, Tallinn.

Eesti Kaitseliidu laskurid saavutasid

502 silma rohkem kui Poola küttide liit.

Kaitsellidu laskurmeeskond laskis korrespondentsvõistlustel Poola küttide liilduga sõjapüssist 6088 s. poolakate 5586 s. vastu. — Uued laskerekordid A. Liivikult ja F. Vaherilt. — H. Sillapere kordas soomlase O. Elo maailmarekordit.

Kaitseliidu meisterwõistlused laskmises algasid reede õhtupoolikul Mustamäe, Waldeki ja Tondi laskeradadel.

Reedel algas Waldeki laskerajal küttide meistriwõistlused lahingilmelises laskmises, mis jatkus täna. Samuti algas reedel ka küttide meistriwõistlus punktilaskmises Mustamäe 300 m laskerajal, mis jatkus samuti täna ja lõpeb täna õhtul kell 6. Küttide meistriklassis punktilaskmises sõjapüssist 3×10 lasuga juhib praegu E. Rikand, kellel on 260 silma. Lahingilmelise laskmise wõistlusel püsib esikohal B. Kont 110 silmaga.

Täna hommikul peeti korrespondentswõistlus Poola Küttide liilduga sõjawäepüssist laskmises. Meeskonnas oli 12 meest, kelledest igaüks laskis 3×40 lasku. Eesti 12-liikmeline meeskond saawutas kogusummaks 6088 silma Poola küttide liidu 5586 silma wastu, wõites seega korrespondentswõistluse sõjapüssist 502 silmaga.

Eesti meeskond oli suurepärases wormis ja saawutas keskmiseks tulemuseks 507,3(!) silma. Parimaks meheks osutus H. Sillapere, kes saawutas 530 silma, mis on maailmarekordi kordamine. Põlwelt asendis päästitas uue kaitseliidu rekordi A. Liiwik, kes laskis 181 silma, mis on tema enda nimel olnud rekordist parem 4 silma wõrra. Püsti asendis saawutas uue kaitseliidu rekordi F. Waher 168 silmaga, mis A. Liiwiku nimel seisnud rekordist parem 1 silma wõrra.

Eesti kaitseliidu meeskonna laskurite üksiktulemused olid järgmised: 1. H. Sillapere 530 s., 2. A. Liiwik 527 s., 3. E. Prikko 518 s., 4. F. Waher 516 s., 5. K. Jürgens 514 s., 6. E. Rikand 512 s., 7. E. Rull 506 s., 8. K. Kübar 502 s., 9. E. Poola 500 s., 10. W. Kukk 497 s., 11. E. Mägi 488 s. ja 12. W. Pringi 478 s.

Olgu tähendatud, et Poola küttide liidu meeskonnas saawutas parima tulemuse Jan Wrozek 494 silmaga, millega ta meie meeskonnas oleks jäänud 11-ks. Poola 12. mehe tulemus oli 439 s., ning iga meeskonnaliikme keskmine film on 465,5.

Korrespondentswõistlus Poola küttide liiduga wäikekaliiberpüssist laskmises toimub pühapäewal algusega kell 7 hommikul Tondil 50 m laskerajal.

Eesti Kaitseliidu laskemeeskond Poola Küttide liidu vastu.

Põlvitavad vasakult E. Rikand ja H. Sillapere. Paremal seisab A. Liivik, tema kõrval K. Kübar. Paremalt neljas E. Rull ja vasakult esimene K. Jürgens.

Kärus hävitas tuli talu kõrvalhooned.

Taluomanik kahtlustab süütamises oma abikaasat.

Wirumaal Salla wallas Käru asunduses põlesid reedel maha Linda Wilt'ile kuuluwad talu kõrwalhooned, nimelt ühise katuse all asuwad ait, laut, hobusetall ja kaks kuuri. Kõik hooned põlesid maani maha.

Tules hävines heinu, 3 siga, 3 lammast, niidumasin, kahehobuse rakendus, mõned kotid rukkiteri ja umbes 1000 kilo masindamata nisu. Peale selle hävitas tuli põlewate hoonete läheduses asuwad kolm põhukuhja.

Põlenud hooned olid kindlustatud tule wastu 1000 krooni suuruses summas, kuid tegelik kahju ületab selle kaugelt. Samuti on lugu tules hävinud heintega, mis olid tule wastu kindlustatud kõigest 300 kr. eest. Muu wallaswara oli tuleõnnetuste wastu kindlustamata ja taluomanik hindab sellest tekkinud kahju 850 kroonile.

Tuld käisid kustutamas Salla ja Käru wab. tulekõrje meeskonnad, kuid neil õnnestus tulest päästa waid talu teisi hooneid. Taluomanik Linda Wilt arwab, et tegemist on süütamisega. Ta **arwab selle teo korda-saatjaks oma meest,** kellega temal ei olnud wahekorrad kõige paremad.

Tulumaksu tähtpäevad 30. septembril ja 30. novembril.

Tulumaksu maksmise tähtpäewad on tänawu endiste aastate eeskujul 30. septembril ja 30. novembril, kusjuures mõlemal tähtpäewal on wõimalus tasuda määratud maksu kahes osas. Eesti Panga osakonnad wõtawad tulumaksu wastu juba praegu, kuid erapankadele ei ole Tallinnas selleks weel korraldust tehtud. Nagu Majandusministeeriumist kuuleme, hakkawad Tallinnas tulumaksu wastu wõtma arwatawasti samad erapangad kui eelmistel aastatel.

Kaupmees suri maanteel.

Reede päewal kella ½12 ajal suri Rakwere Ranna-Pungerja teel umbes 1 km kaugusel Rakwere linna piirist Rägawere w. Mõdrikus kauplust pidaw Julius Silla, 57 a. wana. Ta oli Rakwerest wiinud hobusekoorma kaupa ja kõndis ise koorma järel, kui korraga warises kokku ja kukkus näoli wastu maad. Järeletulijad peatasid nüüd omapead edasiliikuwa hobuse ja leidsid ka kaupmehe surnuna maast. Laip toimetati Rakwere linna surnukuuri, kus surma põhjuste selgitamiseks wõeti ette lahkamine.

Hiinas tapetud miljon inimest.

ETA. Genf, 16. sept.

(Reuter.) Rahwasteliidu täiskogus Hiina esindaja Wellington Koo nõudis Rahwasteliidu põhikirja art. 17 kohast tarwituselewõtmist Jaapani wastu, keelates ära toorainete wäljaweo Jaapanisse ja rahanduslike krediitide andmise Jaapanile. Ühtlasi ta nõudis rahanduslikku toetust Hiinale. Wellington Koo seletas, et Hiinas on jaapanlaste poolt tapetud umbes miljon inimest. Nende arw, kes on pidanud lahkuma oma kodudest, tõuseb 30 miljonini. Ainelised kahjud Shanghais üksi hinnatakse wiie miljardi dollarini. Mujal Hiinas on wõimata jaapanlaste poolt tekitatud kahjude suurust kindlaks teha. Wellington Koo nõudis, et Hiinasse saadetaks rahwuswaheline komisjon jaapanlaste kuritegusid, eriti mürkgaaside tarwitamist, uurima.

Saksa allmaa-kindlused Prantsuse piiril.

Prantsuse ajakirjanik Maurice Lerois, kes hiljuti külastas Lääne-Saksa piirimaid, kirjutab „Star'is" oma mulsetest. Lerois jutustab suurtest allmaa angaaridest, mis ehitatud prantsuse piirt lähedale, ja mis tegelikult on suured allmaa-kindlused. Prantsuse ajakirjanikku saatew sakslane kõnelnud temale, et angaaride ehitamiseks on sakslased pidanud Schwarzwaldis lammutama terweid külaſid.

Lerois kirjutab, et lõõkrühmlased peatawad maanteedel eraautosid ja saadawad nad kindlustuste tõole. Kõik piiriäärsed linnad on osalise mobilisatsiooni seisukorras ja kõik mehed 18 kuni 42 aasta wanduses on arwele wõetud. Nad peawad wõtma osa ehitustöödest. Ka kohalikud talupojad kaewawad kaewikuid ja teewad kindlustuste juures muid töid.

Edasi jutustab Lerois, et Schwarzwaldi ehitatakse kolm suurt aerodroomi, Reini ja Moseli wahele, Mainzi ja Frankfurdi wahele ja põhja poole Maini Rhone'i platoole. Wiimane aerodroom on juba suuteline mahutama 200 lennukit. Teiste aerodroomide ehitustööd lõpetatakse lähemail päewil. Praegu on kindlusi ehitamas umbes 12.000 meest.

Inglise kuningas leinab.

ETA. London, 16. sept.

(Reuter.) Kuningas George 6. marssali mundris sõitis täna autos Buckinghami paleest Windsori, et wõtta osa oma onu prints Arthur of Connaught'i matustest. Kuningas jaanus leinarongis waksalist kuni Windsori kabelini.

Rotid ründasid elumaja.

Wiru-Maidla w. Liiwa asunduses tungisid rotid hulgaliselt talupidaja Elmar Kriisa elumajja, poetades end igasse wähegi mõeldawasse toidunaunete panipaika. Isegi lauasahtlist wilksatas selle lahtitõmbamisel rotte põrandale. Rotinuhtlusе wastu wõitlemiseks toodi mürksõõtasid, mille järele rottide arw läi wähemaks, kuid häda on praegu selles, et osa rotte suri mürgi läbi põranda all ja nende korjused lewitawad nüüd mädanedes halba lehka.

Revolutsiooni keerises. 3

Kui ta jälle ärkas, ei wiibinud ta enam tshekas, waid Derõbinski wanglas, mis waremalt oli olnud mingiks barakiks. Siin oli kohutawalt palju rahwast, igasuguseid tüüpe, „poliitilisi", peamiselt sotsiaaldemokraatilise erakonna liikmeid, wähemlasi, keda enamlased kõige rohkem wihkasid, kuna neil oli rahwa seas palju pooldajaid, „pantwange", tuntud perekondade liikmeid, keda oli wahistatud seniks kui päewawalgele ilmuwad nende kontr-rewolutsionäärilised sugulased, spekulante, „kotimehi", kes seaduswastaselt olid maalt toonud toiduaineid, et neid linnas edasi müüa, ja päris tawalisi kurjategijaid.

Wangla asus tshekast wäga kaugel ja sellepärast kutsuti wange ülekuulamisele ainult harwa. Sellistel puhkudel tuli Sonjal pikk maa jalgsi kahe walwuri wahel maha kõmpida.

See oli ühel sellisel rännakul, kui juhtus midagi, mis hoobilt muutis Sonja olukorra.

Tema ja ta saatjad olid jõudnud parajasti tsheka ette Gorohowaja tänawal, kui majast wäljus jõuk sõdureid.

Reetja.

Ja nende seas silmas Sonja Sergei Marenkot, toda wandeseltslast, kes otsustawale rünnakule oli jäänud ilmumata. Ta kandis samasugust sinelit kui teised sõdurid, tal oli täägiga püss õlal ja ta mütsi ehtis punane wiisnurk.

Samal hetkel, kui Sonja nägi Shura wenda, walmis temas ka otsus sellest kõnelda komissar Judinile, olgu see siis heaks wõi halwaks. Tüdruk oli wapustatud: Sergei oli reetnud oma kaaslased, ta oli astunud punaste teenistusesse ja töötas koguni tshekas! Kas tõesti oli wõimalik, et tema oli teatanud enamlastele wandeseltslaste kawatsusest, et tema oli see, kes saatis tshekistid nende kallale?!

Judin kuulas Sonja seletusi wäga skeptiliselt, andis aga siiski käsu äsja majast lahkunud sõdurite rühma kohe tagasituleku tema juure saata.

Tüdruk weetis õudse tunni.

Waewalt ta oli lõpetanud oma loo, kui ta juba kahetses. Wahest eksis ta, wahest polnud see siiski Shura wend, keda ta ennist trepil nägi? Ja ta lootis hardalt, et see kõik oli tõepoolest ainult ekſitus.

Kui ta uuesti Judini kabinetti kutsuti, oli seal riwistunud wiis meest. Neli neist filmitsesid teda üksteiselt, kuid wiies?

Wiies seisis liikumatult, silmis kohutaw hirm, nägu surnukahwatu.

Judini käsul wäljusid teised neli meest.

„Teie paberid," nõudis ta „tshekistilt", kelle nimi oli ametlikult Iwan Krõlow. Riistküsimuste sadu algas.

Sergei tunnistas, et ta oli tundnud Sonja wenda Kolja Orlowi, kes kokkupõrkes tshekistidega sai surma, aga kui temalt küsiti, kas ta ka ise oli kuulunud wandeseltsi, siis kõhkles ta tükk aega, enne kui sõnastas:

„Ainult algul."

Ta eitas osawõttu rünnakust. Ta oli wiimasel silmapilgul tagasi astunud, taibates, et see polnud õige.

„Sonja Orlow wäidab," ütles Judin, „et rõõwkäigust wõttis osa wiis meest ja et teie olite üks neist."

Nüüd ei suutnud Sonja end enam tagasi hoida.

„Jah, ta oli seal," hüüdis tüdruk ägedalt, „ta salgab ainult!"

Ja pöördudes wabisewa Sergei poole, karjus ta:

„Päästsin sinu elu, ja alatu argpüks-Sina aga põgenesid nagu jänes! Ja sa ühinesid tshekistidega alles siis, kui olid kaotanud mängu! Ja nüüd sa lakud nende saapataldu, kes tapsid su wanemad!"

Kogu aja oli toa hämaruses nurgas istunud keegi naine, keda Sonja alles nüüd märkas, kui Judin kutsus teda Sonjat rahustama.

Komissar waikis kaua. Siis lausus ta:

„Te waletate mõlemad. Siin on peidus romantikat."

Ja ta ütles Sonjale, et too püüab kedagi mängust wälja jätta, soowides tema asemel ohwerdada õnnetut Sergeid.

Hiljem jutustas Sonja ise: „Judin lausus seda romantikast hoopis uue häälega. Ja ma taipasin äkki, et ta polnud enam minu waenlane. See oli nii imelik. Too mees oli mind piinanud nädalaid, oli ähwardanud mind tappa, oli mind igati hirmutanud, aga kui nüüd nägin ta pilgust, et ta aimas tõde ja kui ta hääl reetis warjatud kaastunnet, siis ei suutnud ma enam waletada. Ja ma hakkasin nuukſuma."

Ka Sergei puhkes nutma.

Judin andis neile toibumiseks aega ja siis küsitles ta neid nii kaua, kuni nad tunnistasid kõik üles.

Sergei saadeti wälja. Järgmisel hommikul leiti ta kongist surnuna. Ta oli end oma püksirihmaga üles poonud.

Ülekuulamise lõppedes jäi Sonja wõõra naisega üksi komissari kabinetti. Nagu ta hiljem kuulis, oli tolle nais-tshekisti nimi Strutsewa wõi Strunsewa. See oli suur nurgeline naisterahwas, kel olid mustad silmad ja kes kandis musta nahkjakki.

„Kartsin seda inimest," jutustas Sonja, „kuigi ta alustas minuga sõbralikku kõnelust. Ta ütles, et minu seisukord on lootusetu, kui ma ei wõta mõistust pähe, sest olen tapnud ühe nende mehe ja see wäärib surmanuhtlust."

Naistshekist.

Naistshekist silitas Sonja pead, mis tüdrukule oli wastik, ent kartes haawata Strunsewat, ta püsis liikumatult.

„Kuulge, tüdruk," ütles naine, „milleks teie raiskate oma energiat raiskunud burzhuidele? Kas teie ei näe, et nende päewad on loetud? Miks ei liitu te meiega?"

(Järgneb.)

Saaremaal häwitas tuli kahe talu hooned.

Saaremaal Loona wallas Koidula külas süttisid pühapäewal kell 4 p. l. põlema Konstantin Kuusk'ile kuuluwad Tamme talu hooned. Tugewa tuulega kandus tuli sealt edasi naabruses asuwa Lepiku talu hooneile, mille omanikuks on Liisa Aab. Mõlema talu hooned põlesid maani maha. Tamme talus jäi tulest puutumata waid ait.

Tuli sai alguse Tamme talu rehetoast, kust lewis edasi pööningule heintesse ja põhkudesse ning õlgkatusele. Tugewa tuulega tõusis leekidemöll erakordselt suureks. Tuulest kantud põlewad põhutukid süütasid silmapilgu jooksul ka talu kõrwalhooned ning 15—20 mtr. eemal asuwa Lepiku talu põhukuhja. Wiimasest kandus tuli Lepiku talu aidale ja elumajale. Õnnetuspaigale saabunud Loona ja Eikla tuletõrjed ei olnud tule kiire lewiku tõttu wõimelised midagi ette wõtma selle pidurdamiseks. Asuti teiste naabertalude hooneid kaitsma. Elanikud olid tule kartusel oma kraami hoonetest juba wälja kannud, kuid tuletõrjel õnnestus tule tungimist teistele taludele takistada.

Poolteise tunni jooksul põlesid aga maatasa Lepiku talu kõik hooned: elumaja, sama katuse all olew rehealune, loomalaut ja ait. Tamme talus häwitas tuli samuti kõik hooned — elumaja, rehealuse, loomalauda, sauna ja kuuri. Püsima jäi ainult ait. Mõlemas talus jäi tulle kogu majakraam, pekstud ja peksmata wili, pöönngul olnud heinad ja põhk. Peale selle jäi Konstantin Kuusel Tamme talus tulle 130 krooni sularaha, uus naisterahwa jalgratas ja kõik riided.

Aabi Lepiku talus õnnestus päästa ainult osa riideid. Samuti toodi tulest wälja ainult 1 wakk wilja, kuna kogu tänawune wiljasaak häwis täielikult. Tamme talus jäi tulest puutumata ainult see osa wiljast, mis oli terweks jäänud aidas.

Mahapõlenud hooned olid kindlustatud Loona walla wastast. kindlustuskassas, kummalgi talul 1000 krooni eest. Täpne kahjusumma on weel selgitamisel. Kahe talu peale kokku see tõuseb arwatawasti ümmarguselt 10.000 kroonile.

Tule põhjustasid arwatawasti wigased ahjulõõrid Tamme talus, kus enne tule puhkemist keedeti rehetoa kõrwal köögis sööki. Wigastest ahjulõõridest sattusid sädemed nähtawasti wiljawirna, mis rehetoas oli laotud otse lõõride wastu.

Süütamine Taeblas?

Peremehel ühe aasta jooksul juba teine talu tuleroaks.

Haapsalu, 19. septembril.

Pühapäewa öösel wastu esmaspäewa kella 2 ajal süttis Taebla wallas Nika külas Otijaani talu elumaja, kust tuli lewis kõrwalhoonetele. Elumaja ja kõrwalhooned põlesid maani maha. Taluomaniku Jaan Walki kahju tõuseb umbes 5000 kroonile. Kindlustatud olid hooned 2000 kr. eest. J. Walkil jäi tulle wallaswara, wili, heinad ja riided. Taluperemehe kahju on seda suurem, et käesolewa aasta juulis põles maha tema teine talu samas külas, millest päästetud warandus oli toodud Otijaani tallu.

Tuld märkasid juhuslikult möödujad küla noormehed. Nad äratasid ka talu ainsa elaniku rätsepa Aleks. Kaheri, kes magas. Kuna oletatakse süütamist, siis söitsid kohale kriminaalpolitsei ametnikud juurdlust toimetama.

Elektrifitseerimine areneb.

Uued elektriliinid valmimisel.

Elektriwõrgu laiendamise tööd arenewad täie hooga. Uusi liine ehitatakse praegu kahes ümbruskonnas Tartust Jõgewani ning Tartust Otepääni ja Kohilast Türini. Tartu—Jõgewa liinil on kõik postid püsti ning Otepää liinil algab lähemal ajal nende püstitamine. Kohila—Türi liinil on ka peagu kõik postid püsti ning warsti wõib oodata liini tõmbamise töid. Esimest kaht liini ehitab Tartu linnawalitsus ja kolmandat liini a-s. „Eesti Turbatööstused".

Jõukomitee lahendab praegu mitmeid

probleeme wäikelinnade ning maakeskuste elektriga warustamise alalt.

Nimelt on kaalumisel küsimus, kas ehitada wäiksematesse keskustesse kallid transformaatorid wõi jälle wõimalikult odawad ja kerge iseloomuga. Wiimane moodus teeks elektri sisseseadmise kulud tunduwalt wäiksemaks. Küsimus tuleb lahendada ligemal ajal, kuna uute püstitatawate liinide ligidusses on huwi elektri wastu wäga suur.

Jõukomitees tuleb wajaduse korral ka teiste ümbruskondade soowe elektri saamiseks arutamisele ja elektrifitseerimise üldkawa piirides wõimalust mööda ka rahuldamisele, kuna peagu kõik uued elektriliinid tõmmatakse jõukomitee wahetalitusel.

Elektrifitseerimise üldkawa on praegu Majandusministeeriumis ligemal läbiwaatamisel,

kust see läheb edasi walitsusse, kui ministeeriumi seisukoht kawa kohta on olemas.

Torm tõi kaluritele õnne ja õnnetust.

Hea lõhe- ja silmusaak Narva jõel. — Meri purustas kallid rüsad.

Narwa jõe alamjooksul jätkus rikkalik lõhesaak weel reedelgi. Kalurid on nüüd juba kolmandat päewa kibedasti ametis lõherüsade wedamisega, sest sääraseid saagipäewi pole nähtud enam mitmel aastal. Kogusummas on Narwa jõe alamjooksul tõmmatud wälja üle 200 lõhe, mis raha peale ümber arwestades annab kaluritele tulu 6000 krooni ümber. Eriti hea lõhesaak oli ühel Narwa kaluril, kes Wäiksesaare juurest tõmbas wälja 24-kilose lõhi. Mehel õnnestus müüda peale selle weel kaks 16kilost lõhe, nii et päewane teenistus ulatub umbes 150 kroonile. Rikkalik oli reedel Narwa jõe alamjooksul ka silmusaak.

*

Laupäewa hommikul oli Narwa lahel lainetus wäiksem ja kaluritel õnnestus pärast mitu päewa kestnud katseid lõherüsasid merest wälja tuua. Selgus, et kalurite kartused olid osutunud tõeks — rüsadest olid järele waid räbalad. Kallid lõherüsad on täielikult häwinud N.-Jõesuu kaluritel, kuna Meriküla ja Utria kalurid, kelle rüsad olid asetatud süggawamale merre, said oma püügiriistad käite enam-wähem terwetena. Narwa-Jõesuu kaluritel on torm häwitanud kokku 11 lõherüsa. Kuna uus lõherüsa maksab 500 krooni, siis tõuseb kalurite kahju suureks.

Narwa jões oli lõhesaak laupäewa hommikul wäiksem, seewastu aga Narwa jõe suudmes oli saak endiselt rikkalik. Narwa linna kohal oli laupäewal silmusaak eriti rikkalik. Suure wee tõttu olid silmud ujunud kindlustuste kohale kärestikku — punsillapoolsesse ossa. Eriti palju silmusid said laupäewal kaks paati. Ühes oli 10.000 silmu, teine oli saanud 10—12.000 silmu.

Esimesed lõheparved Pärnu lahes.

Seniajani saadi lõhe peamiselt põhjaranniku ja Narwa jõest, kuna Pärnu lahes ei eksinud kalurite suurtesse lõhemõrdadesse lõhepeegagi. Paari wiimase päewa kestel on aga hakatud lõhe saama ka Pärnu lahes, Ikla, Häädemeestel, Kablis ja Tahkuranna. Kalurite arwates on tormid toonud lõheparwed rannawetesse. Esialgu pole küll saak eriti rikkalik, kuid lootused saagi paranemiseks ei puudu.

Reedel maksti Pärnus ülesostjate poolt kaluritele isalõhe eest 1.50 kr. kg., emalõhest aga 2.20 kr. Meriforelli kg maksab praegu Pärnus 1 kr.

Keila mõisa süda põllutöökoolidele.

Nõupidamine Põhja-Eesti põllunduskoolile ulualuse saamiseks.

Teatawasti töötas Keila põllunduskool peale Kehraste ületoomist wiimasel ajal üüriruumes — Keila rahwamajas, mis aga järjekindlalt arenewale põllunduskoolile kitsaks osutusid. Selle-ga ühenduses on nüüd Keila põllunduskoolile püsiwama ja otstarbekohasema ulualuse muretsemise küsimus kerkinud akuutselt päewakorrale ning ühenduses sellega toimus neil päewil haridusministri korraldusel ministeeriumi ruumes suurem nõupidamine, millest osa wõtsid Haridus-, Põllutöö-, Majandus- ja Teedeministeeriumide, Riigikontrolli ning Harju maawalitsuse esindajad. Nõupidamisel oli arutlusaineks Keila põllunduskooli maa- ja hoonetesoetamise küsimus.

Nõupidamisel esines haridusministri abi W. Päts pikema ülewaatega Keila mõisa südame ostuküsimuse senisest käigust. Ülewaates toodi ette, et juba ühel waraseemal nõupidamisel on Keila mõisa süda tunnustatud põllunduskoolile kõige sobiwamaks asukohaks. Selle põhjuseks on asjaolud, et Haridusministeeriumile kuulub seal 4 krunti kokku 74,89 ha maaga ja need moodustaksid koos Keila mõisa omaniku A. Kalmi krundiga, mille suurus on 58,72 ha, koolitaluks hästisobiwa terwiku 133,61 ha suuruse maa-alaga. Sellele oleks wõimalik juure liita riigi tagawaramaadest 51,85 ha, mis kuulub Põllutööministeeriumile ja nii oleks wõimalik luua

Keilasse 185,46 ha suurune korralik koolitalu majapidamine.

Edasi märkis haridusministri abi W. Päts oma ülewaates, et Harjumaal teist sobiwamat kohta põllunduskooli jaoks ei ole leida, mispeale asutigi seisukohale, et Keila mõisa südame ostuküsimus on tihedas ühenduses Keila ehk Põhja-Harjumaa põllunduskooli olemasolemise küsimusega, sest juhul, kui ei lähe korda koolile sobiwaid ruume ja wajalikku maa-ala saawutada, tuleks kool paratamatult likwideerimisele määrata.

Samuti jõudis nõupidamine üksmeelsele seisukohale, et Keilasse põllunduskoolile majapidamise loomine on waid siis otstarbekohane, kui osta selleks Keila mõisa süda ja liita see samas asetsewate Haridusministeeriumi maadega ühiseks terwikuks.

Mis puutub Keila mõisa omaniku A. Kalmi poolt küsitud ostuhinnasse, siis arwas nõupidamine, et ka selles asjas suudetakse hea tahtmise juures kokkuleppele jõuda.

Torm purustas küüne ja puid

Pöörismaru läbi tekkis Wirumaal Awanduse wallas tundmat kahju kahele põllupidajale, kuna wähemal määral said kannatada ka teised põllupidajad. Tormikeeris purustas kaks küüni, kusjuures ühes purunes ka põllutöömasinaid küüni kokkuwarisemisel. Kahe talupidaja kahju tõuseb esialgseil andmeil wähemalt 2500 kr. Tuulepöörisega koos oli ka pikne.

Torm wõimutses õhtul kella kuue ajal. Käis enne piksekärgatusi ning sähwis wälgunooli. Suure raksatusega tõstis tormikeeris Määri mõisasüdame pidaja E. Kondori küüni katuse ära. Hoone oli palkidest kiwipostide wahel, 12 sülda pikk ja 4,5 s. lai ning pilpakatusega. Kannatada said ka seinad, kuna need paisati ümber. Küünis asuwad põllutöörriistad, nagu lõikusmasin ja reaskülwaja, said tugewasti kannatada, waewalt saab weel niidumasinast asja. Laastamistööd tegi tormikeeris ka mõisa pargis, kus murdis maha suuri puid. Jämedad tammed, mille ümbert waewalt suudab inimene kinni wõtta, olid tormil mänguasjadeks wälja kiskuda ja maha paisata. Huwitaw on seejuures näha, et samas juures wiljapuuaias pole torm kõige wähematki kahju teinud. E. Kuntori kahju on esialgse hindamise järgi 1600 kr.

Määri asundusest sai tormist weel kannatada Teki talus Oskar Wetik, keda triwas allalangew puu peast.

Määri asundusest liikus pöörismaru edasi Rohu küla suunas, tehes põldudel laastamistööd, paisates wiljakärbiseid laiali ine. Rohu külas purustas tormikeeris Edgar Aru wiljaküünt täielikult, mattes sisseweetud wilja rusude alla. Omaniku kahju hinnatakse 800 kr.

Huwitaw oli tormi kahjustuspiirkonnas tähele panna puid, milledel oksad olid spiraalina keeratud tüwede ümber.

Auto purunes Audru sillal.

Sõitjad wiga ei saanud.

Pärnu, 19. septembril.

Pühapäewa warahommikul umbes kella poole 9 ajal juhtus Kuressaare-Pärnu mnt. Audru jõe sillal õnnetus Pärnu auto P-318-ga. Paadremaalt tulew auto kihutas täies sõiduhoos sillaeelsest kurwist wastu silla kaitseposte, kus paisati wastu silla betoonist pealesõiduteed. Õnnetuse tagajärjel auto muutus sõidukõlbmatuks. Sõitjad ja juht, kokku 5 inimest, pääsesid õnnekombel wigastusteta.

Auto kuulub Pärnu taksiautode omanikule Aleks. Lawile. Juhiks oli Jaan Lobjakas. Wiimane oli eelmisel õhtul 4 sõitjaga, kelleks kuuldawasti kooliõpilased, sõitnud Paadremaale. Tagasiteel sealt juhtuski õnnetus. Õnnetuse järele nii sõitjad kui ka autojuht lahkusid sündmuskohalt, jättes auto sinnapaika.

Sõidukõlbmatuks muutunud auto tõi hiljem ära omanik.

Nõvas põles maha laut heintega.

Harjumaal Nõwa wallas, Ranna külas süttis 17. septembri päewal kell 2 põlema August Kanarbikule kuuluwa Oti talu laut, mis põles maani maha. Tules hukkus ühtlasi lauda lakas asunud 3200 kilo heinu. Taluomanik hindab tulest tekkinud kahju 700 kroonile. Mahapõlenud laut ja heinad olid tule wastu kindlustamata.

Eksportwõi hind 166 senti kilo.

Wõihindade noteerimise esmaspäewasel koosolekul määrati eksportwõi hinnaks 166 senti kilo, mis eelmise nädala noteeringuga wõrreldes on ühe sendi wõrra kilolt madalam. Tendents rahwuswahelisel wõiturul märgiti waiksena. Wab. Walitsuse poolt kindlustatud eksportwõi hinnaks on praegu 160 senti kilo.

Piim noteeriti 9—11 senti kilo.

Piimahindade noteerimise komisjoni koosolekul määrati esmaspäewal piimale järgmised hinnad: 1. walik piimakauplustele 12 senti liiter, piimatööstustele 11 s. liiter; 2. walik piimakauplustele 10 ja piimatööstustele 9 senti liiter.

Loomade ja liha hinnad

Põllutöökoja alatisel elusloomade- ja lihaturul

esmaspäewal, 19. septembril.

Põllutöökoja elatisel elustapaloomade- ja lihaturul, weiste pakkumine keskmine. Nõudmine samuti keskmine. Nii maksid:

Suured, paremas rammususes pullid 59—61 senti ja **wäiksemad pullid** 57—59 sendi piires tapakaalu kilo. Eluskaalu järgi maksid pullid 26—31 sendi piires kilo.

Mullikad keskmises rammususes maksid 56—60 sendi piires tapakaalu kilo. Eluskaalu järgi samad mullikad 28 sendi piires kilo.

Lehmad: nuumatud 65—70 senti, rammusad 60—65 sendi piires, keskmised 55—59 sendi piires ja lahjad 47—50 sendi piires tapakaalu kilo. Eluskaalu järgi: nuumatud 34 sendi piires, rammusad 30 sendi piires, keskmised 22 sendi ja lahjad 17 sendi piires kilo.

Wasikate pakkumine püsib ikka waiksena. Nõudmine hea. Hinnad püsiwad. Tapetud wasikad ühes naha ja pudemetega maksid: nuumatuil 70—75 senti, rammusad, 65—70 senti, keskmised 55—65 sendi piires ja lahjad 50—55 sendi piires kilo. Eluskaalu järgi 30 kuni 52 senti kilo.

Lammaste pakkumine üle keskmise. Nõudmine keskmine. Tapetud lambad ilma nahata maksid 45—55 senti kilo. Eluskaalu järgi wastuwõtmise punktis 27—30 senti kilo.

Sigade pakkumine-nõudmine keskmine. Hinnad wäikeste kõikumistega on juba mõnda aega püsinud. Nii maksid tapetud sead 80 kuni 85 senti kilo.

Toodud hinnad on arwatud ostude-müükide kohta Tallinnas.

Värskeid kalu turul rohkem, kurgid lõppemas.

Esmaspäewane Tallinna turg.

Esmaspäewane turg hõre, maainimesi wähe.

Kalaturul on juba rohkemal määral kalu, rohkesti turske, latikaid, wimmasid, ka räimi on, kuid kilud puuduwad siiski.

Wärsked kurgid on lõppemas, müügil on weel wiimased aias kaswanud kurgid.

Õunu oli täna rohkesti, kümme weoautokoormat ja peale selle need, mis raudteel sisse toodud.

Aiamarjadest on müügil weel punaseid sõstraid, metsamarjadest wähesel arwul weel mustikaid ja põldmarju.

Tapetud linnudest rohkesti püüsid.

Lihahinnad wäikemüügil: Sealiha 90—120 s., sea pead-jalad 50—65 senti, ploomirasw 120—125 s., soolatud sealiha 90—110 s., sulatatud searasw 135—150 s., suitsusink 170—240 senti, weiseliha 50—100 s., wasikaliha 50—110 s., lambaliha 55—80 senti kilo.

Kanamunad 8—11 senti paar.

Piimasaadused: Püttiwõi 155—170 s., meiereiwõi 180—190 s., kohupiim 30—35 senti, hapukoor 100—110 senti, juustud sordi järgi 75—170 senti kilo.

Mesi 165—180 senti kilo.

Juur- ja aiawili: Kartulid 65—70 senti 20-l mõõt, 5—6 s. kilo, peakapsas 7—10 s., hapukapsas 25 s., kaalikad 8—15 s., peedid 15 s., keedetud peedid 25 s., porgandid 8—15 s., kõrwits 12—15 senti, türgiead 30—40 s., rohelised herneterad 150 senti, oad 50 s., salat 50 s., spinat 20—25 s., rabarber 15 s., tomatid 15—25 s., sibulad 30 s., melonid 60—100 s., arbuusid 100—130 s., baklasaanid 200 senti kilo, kurgid 120—180 senti sada, 12—20 senti kümme, 2—10 senti tükk, hapukurgid 1,5—4 senti tükk, lillkapsas 10—60 senti pea, artisshokid 25 senti tükk, paprika 5 senti kaun.

Wärsked kalad: Räimed 20 s., tursad 13—15 s., kammeljad 40—50 s., ahwenad 30—50 s., haugid 45—50 s., latikad 30—40 senti, kogred 45—50 senti, särjed 25—30 senti, kohad 70—120 s., siiad 100—150 s., anaerjad 150—180 s., forellid 150—180 s., lõhed 200—280 senti kilo, wimmad 35 senti kilo.

Soolatud kalad: Soolatud siia 90—120 s., räimed 20—25 senti, kilud 60—100 s., heeringad 40—100 senti kilo.

Puuwili ja marjad: Õunad 15—60 s., pirnid 40—120 s., ploomid 45—130 s., kreegiid 20—25 senti, punased sõstrad 30—35 s., põldmarjad 50—55 s., mustikad 40 s., pohlad 25—30 s., jõhwikad 20—25 senti kilo.

A. Mahlstein kuuli 14.74!

Pühapäewase „Paide maratoni“ wõitis A. Anier ajaga 52 min. 24,9 sek.

Pühapäewal toimus Paide Wallimäel „Järwapoegade“ korraldusel kergejõustiku propagandamiiting, kus tähtsama alana kawas oli „Paide maraton“ — 15 km jooks.

Wiimati nimetatud alast oli lubanud osa wõtta kogu Eesti pikamaajooksjate eliit, kuid nähtawasti wiiu ilma tõttu kujunes osawõtt oodatust hõredamaks. Maratonis startis 6 wõistlejat, kuna Tartu jooksjad Perw ja Saar saabusid Paidesse siis, kui jooks oli alanud. Jooksu ajus kohe alul juhtima A. Anier, kellega harjulane B. Lont pidas sammu kuus ringi, hakates siis pikkamööda maha jääma. Wiimastel ringidel surus enese kindlalt teisele kohale amblalane J. Pärn. Jooksu wõitis A. Anier ajaga 52,24,9, wõites ühtlasi Paide linnawalitsuse rändauhinna — suure hõbekarika. Parima järwalasena wõitis Järwa maawalitsuse auhinna J. Pärn, Ambla S. R., kuna parima „Järwapoegade“ jooksjana wõitis auhinna 4. kohale tulnud J. Antje.

Peale maratoni toimusid weel wõistlused hüpetes ja kuulitõukes. Wiimases alas A. Mahlstein oodatult püstitas uue Järwa rekordi tulemusega 14,74 mtr., milline resultaat Eesti tänawune kolmas tulemus. Wälliswõistlejaid oli saabunud eriti rohkel arwul K. L. Harju malewast ja ka Keila S. R. Parima kergejõustiklasena sai Järwamaa Spordiliidu auhinna E. Lewikow, Harju malewast. Wõistluste lõpul andis wõitjaile auhinnad üle „Järwapoegade“ esimees dr. W. Gutfeldt. Waatamata külmale ilmale oli wõistlusil pealtwaatajaid rohkem kui kunagi warem kergejõustikuwõistlusil. Wõistluste kawa oli pisut liigselt wenitatud kolmikhüppe kawasse wõtmisega, mida järgnewal aastal kindlasti tuleks wältida, wõi asendada mõne teise huwitawama alaga. Tehnilised tulemused kujunesid:

15. km: 1) A. Anier, Tall. Kalew — 52.24,9; 2) J. Pärn, Ambla SR — 53,33,0; 3) B. Lont Harju malew — 54.09,0. **Kaugushüpe:** 1) A. Waldmaa, „Järwapojad“ — 6.26; 2) E. Lewikow, Harju malew — 6,23; 3) K. Epner, Harju malew — 6,10. **Kõrgushüpe:** 1) E. Lewikow — 170; 2) A. Mahlstein, „Järwapojad“ — 165; 3) P. Murdalu, Keila SR — 165. **Kolmikhüpe:** 1) E. Lewikow — 12,46; 2) A. Waldmaa — 12,05; 3) K. Epner — 11,89. **Teiwashüpe:** 1) A. Rajasalu, Harju malew — 3,10; 2) E. Lewikow — 3,00; 3) J. Kask, Harju malew — 2,70. **Kuulitõuge:** 1) A. Mahlstein — 14,74; 2) K. Terasmaa, Keila SR — 12,74; 3) K. Epner — 12,37.

Türi Piimaühing on awatud.

Awamisaktust pühapäewal jälgis üle 1000 inimese.

Pühapäewal toimus Türil sealse piimaühingu uue tööstuse pidulik awamine, millist jälgis waatamata halwale ilmale kaugelt üle 1000 inimese. Uus hoone oli lipuehtes ja kaunistatud wanikute ning rohelisega, samuti oli kaunistatud ka tee ja ümbrus. Aktus, millise awas kell 14 ühingu juhatuse esimees J. Tiiroja, toimus õuel ja ruumides korraga, kuna hoone ei suutnud mahutada kõiki kokkutulnuid. Hr. Tiiroja oma awakõnes märkis muuhulgas, et 15 a. jooksul tegewuse paisumisest tingitult on tulnud ühingul wahetada 3 korda ruume, kuni on nüüd saadud jällegi awarad ja ajakohased ruumid ning sisseseade, mis moodsaim ja parim Eestis. Awasõnale järgnes waimulik talitus kohaliku õpetajalt P. Nõmmikult laululehtedega tuletõrjeorkestri kaasategewusel. Seejärele Wõiekspordi peadirektor A. Reinart, kes on ühtlasi ka Türi piimaühingu juhatusliikmeks, andis ülewaate ehitusest ja sisseseadest, mis läinud maksma 140.000 krooni ümber. Põllumeestel ei ole aga põhjust tunda seejuures hirmu, kuna ei ole karta tööstuskulude tõusu.

Umbes 25-minutilise wäga sisuka ja põhjaliku kõnega esines seejärele Ühistegewuskoja peasekretär A. Eckbaum, selgitades ühistunde ja ühistegewuse worme ning wajadust ja näidates saawutatud tagajärgi, mille parimaks näiteks awataw uus piimatalitushoone ühes moodsaima ja hinnalisima sisustusega.

Terwituste sarjas põllumajandusosakonna direktor Liidak põllutööministri esindajana tõi terwitusi Põllutööministeeriumilt ja maatulunduskapitalilt. Edasi terwitas kontrolljaama juhataja Roosileht, linnawanem Wiirmaa ja wäga paljud teised. Kuna terwitusi tõid kõik kohapealsed ühingud, seltsid ja organisatsioonid, samuti naaberühingud ja organisatsioonid, muutub wõimatuks neid kõiki siinkohal loetleda — rida on selleks liiga pikk. Lõppsõna ütles J. Pahk, mille järele siirduti tuletõrjeühingu ruumidesse, kus toimus ühine kooswiibimine.

Türi uus piimatöötus on töötanud juba umbes paar nädalat, kusjuures ei ole olnud ühtki wiperust.

Mõtisklusi Järwamaa tulevuse palgepooltest ja organisatsioonide tegewusest.

Koos põllu- ja karjamajanduse arenemisega on Järvamaal aasta-aastalt arenenud ka rahva kultuureluavaldused. Kui aastaid tagasi mitmete orgnisatsioonide sihid ja nende teostamised kandsid sageli vägagi juhuslikku ilmet, siis praegu enne kõike võib üksköik millisel alal tegutseva organisatsiooni töös märgata sihiteadlikkust, milline omakorda tagab iga organisatsiooni eluõiguse. Varemail aastail sageli valitses rahva hulgas arvamine, nagu oleks mõnda organisatsiooni kuulumine vaid mingiks tühiseks auasjaks. Eelüteldu tõttu mõnedki tolleaegsed tegelased pidid kuulma oma aadressil mitte paikapidavaid mõnitusi, sest seltskonna töö on ja jääb ikka selliseks põlluks, mille vili ei valmi ühe suvega. Praegu on aga senised tõekspidamised visatud kolikambrisse ja mitmelaadsed organisatsioonid on kujunenud kindlailmelisiks, ning nendest osavõtt saanud teataval määral vajaduseks.

Käesolevate ridade ülesanne ei seisa üksikute erilaadsete organisatsioonide töötulemuste võrdlemises ega ka ühe või teise eluõiguse kaitsmises, vaid tahaksime märkida nende praeguste eluavalduste üksikuid momente lühilennuliselt.

Mõned aastad tagasi olid igasuguste pidude peamisteks korraldajateks haridusseltsid, muusikaringid ja rahvaraamatukogude seltsid. Nüüd on olukord tublisti muutunud. Pidude korraldamine on kandunud „mundrimeeste“, tuletõrjujate ja kaitseliitlaste õlgadele. Mõlemad suuri riiklikke rahvamajanduslikke ülesandeid taotlevad organisatsioonid on kujunenud suurimaiks seltskondlikeks koondusiks. Oma ülesannete vääriliseks täitmiseks vajavad nad aga peale riiklike toetuste küllaldaselt oma summasid, millede hankimine ei ole sugugi kerge. Seetõttu pidude korraldamistega on eriti agarad tuletõrjujad. Väiksemgi tuletõrje kogu tuleb igal suvel toime peoga, mille eeskava koosneb tavaliselt mitmesuguseist tuletõrjealalisist võistlusist. Võistlused tõmbavad rahvast ja kassa üle ei võida kunagi nuriseda. Muide mõningais kohtades tuletõrjujad pärast võistlusi näivad siiski liigselt janustena ja enesekustutamine ületab sageli pritsivõistluste tempo! Väike tagasihoidlikkus eelmärgitud ürituste juures ei oleks sugugi liigne ega teeks paha.

Kaitseliidu kompaniide ja rühmade peod peamiselt aastapäevade puhul mööduvad ka võistluste domineerides peo eeskavades, kuid on distsiplineeritumad. Seejuures eeskavaga püütakse pakkuda kõigile vahelduvat ja vastuvõetavat.

Organisatsioonid, millised viimaseil aastail järjest oma tegevuses näivad kokku kuivavat, on spordiseltsid. Eelmärgitu järele ei tule aga sugugi mõista, et maal spordielu on väljasuremisel. Viimastel aastatel on Järvamaal peagu kogu ulatuses spordielus märgata suurt tõusu. On tõde, et iga kultuurala areng sõltub täiel määral teguvõimsast organisatsioonist. Kuna aga väikestes maakeskustes spordiseltsid kui erialalised koondised ei suutnud kujuneda elujõulisiks, siis nende reorganiseerimine on teostunud täiesti endastmõistetavalt. Sportlased on koondunud eriharudena suurte organisatsioonide, peamiselt ÜENÜ osakondade ja ka K. L. üksuste juurde. Spordivõistluste korraldamiseks on viimasel ajal ÜENÜ osakonnad tegutsenud suure intensiivsusega ja nende teeneks tuleb lugeda kergejõustiku ja võrkpalli viimist rahvahulkadesse. Peagu iga spordivõistluse kauniks finaaliks on kujunenud võrkpalli turniir, millest osavõtt alati rohkearvuline.

Teised seninimetamatud organisatsioonid, haridusseltsid j. t. ei ole avalikkuses esinenud küll erilise intensiivsusega, kuid sellevastu on eeskavadest kadunud pealiskaudsus. Kui varem pidude eeskava koosnes ainult ühevaatuselistest jantidest, siis praegu võib eeskavades leida rohkesti deklamatsioone, laule, muusikapalasid ja muud huvitavat. Näidendite valik on paranenud ja esitatakse juba koguni väga raskeid asju.

Nooremaks ja eriülesandeid taotlevaks organisatsiooniks on kujunenud maanoorte ringid. Nende poolt korraldatud töövõistlused ja teised sellelaadsed alad on selgeks tõenduseks, et maal on pulbitsevat energiat ja seda jatkub vägagi mitmekülgsetele aladele ja tegevusele. Maanoorte ringide võrk on aga alles kujundamisel ning vara on anda neile kokkuvõtlikumat hinnangut. Loodame neist aga palju.

Viimased aastad on näidanud kõigi Järvamaal asuvate organisatsioonide töölusti ja edaspidiseks tööks on eeldusi, et see areneb veelgi sihikindlamalt ja püüdlikumalt. Organisatsioonide ja eriti noorte käes on maa kultuurelu palgepoolte kujundamine. Siin ollakse senise tegevusega õigel teel, kuid teha on siiski veel palju. Muide, — kas ei seisa tegevuskavas ka igasuguse ulaelu ja Petserimaa miljöö armutu hävitamine? Loodame seda, et ta tulevikus ei löö enam kustki läbi.

Pollux.

Selgusetus piimaühingute tööstusmaksuga.

Albu wallawalitsus läheb küsimuse selgitamiseks riigikohtuni wälja.

Wiimasel ajal on mitmel wallaomawalitsusel tekkinud protesse piimaühingutega tööstusmaksu asjus. Uue wallaseaduse alusel on wallawolikogud asunud maksustama piimaühinguid tööstusmaksuga. Sellega ei ole aga nõustunud piimaühingud ja nii nad ongi esinenud wallawolikogude otsuste tühistamiseks administratiiwkaebustega jaoskonnakohtunikele. Wastawaid kaebusi on olnud juba arutusel Paide ja Järwa-Jaani jaoskonnakohtutes, kus tühistatud wallawolikogude otsused piimaühingutele tööstusmaksu määramises. Jaoskonnakohtunikud on leidnud, et piimaühinguid ei saa lugeda äriliseks tööstusettewõteteks, kuna nad on wabastatud ka riigi kasuks wõetawast tööstusmaksust.

Wastupidiselt Järwamaa jaoskonnakohtule seisukohale on leidnud aga näiteks Wiljandi 2. jsk.-kohtunik, et piimaühinguid tuleb siiski lugeda äriliseks tööstusettewõteteks, millega wallawolikogudel ka õigus piimaühingutele tööstusmaksu walla kasuks määrata. Et piimaühingutelt riigi kasuks tööstusmaksu ei wõeta, seda loeb Wiljandi kohtunik ainult riigi eriliseks soodustuseks põllumajandusele.

Küsimuses lõpliku selguse saamiseks on Albu wallawalitsus otsustanud minna asjaga riigikohtuni wälja.

Määrati uusi õpetajaid.

Haridusministeeriumi kooliosakonna poolt on määratud õpetajaameti kandidaadiks Müüsleri algkooli Salme Haarde ja Wõhmuta algkooli Helda Saarse. Lahu algkooli juhatajaks määrati warem Jakob Ilomets, kes kauemat aega oli õpetajaks Koeru alg- ja täienduskoolis, olles kohapealseks aktiiwsemaks seltskonnategelaseks.

Paide tuletõrje uute ruumide awaball.

Paide tuletõrjeühingu uute ruumide awamiseks korraldab ühing eelolewal laupäewal jõgisballi, millega ühtlasi awatakse ka ballide hooaeg Paides. Saal on dekoreeritud, samuti on hoolitsetud ka ballikohase meeleolu eest. Muide olewat enamik laudu juba praegu ette tellitud.

Koigis peeti karjapäewa.

Koigi 1. kontrollühingu ja Koigi perenaiste seltsi korraldusel toimus pühapäewal Koigi küla algkooli aias ja ruumes karjapäew, mille awas kell 13 J. Linnas. Järgnesid lüpsiwõistlused, millest osawõtjaid oli 6. Esimesele kohale tulid Laine Urwik, Elwe Adramaa ja Wirwe Urwik, saades 2. klassi lüpsimärgid ja ümbrikud. Lisaks sellele sai L. Urwik eriauhinnana Paide põllum. konwendilt „Põllumehe käsiraamatu“ ilukõites. Teisele kohale tulid Helmi Saluoks, Karin Wiirlaid ja Anni Kaljuste. Ka nemad said 2. klassi lüpsimärgid ja ümbrikud.

Edasi järgnes loomade hindamise demonstratsioon, kusjuures seletusi andis karjakonsulent A. Roosaare. Karjamajandusest kõneles selle järele Järwamaa maatulunduskonsulent H. Lipp. Järgnes guhindade wäljaandmine ja ühine kooswiibimine. Osawõtjaid päewist oli üle 100 inimese.

Kontsert-jumalateenistus Peetris.

E. E. L. K. Järwa-Peetri koguduse korraldusel toimus pühapäewal Peetri kirikus kontsert-jumalateenistus, millele järgnes õhtul kontsert-ball. Nii päewal kui ka õhtul esines rida soliste Tallinnast, Paidest ja kohapealt.

Koerus oli noortepüha.

Eile toimus Koeru kirikus noortepüha jumalateenistus armulauaga, kus jutlustas Tapa-Jakobi koguduse õpetaja J. Gnadenteich. Keskpäewal toimus leerimajas noorte koosolek, kus oli peale muu kawas mitmesuguseid ettekandeid. Rahwa osawõtt oli elaw ning ettekanded õnnestusid. Soliste esines muide ka Paidest.

Metodistikiriku noorte aastapäew Paides.

Paide metodisti kiriku noorte ühing „E. L.“ pühitses pühapäewal oma esimest aastapäewa, mille tähistamiseks toimus rahwa arwukal osawõtul kirikus tänujumalateenistus hommikul ja õhtupoolikul aastapäewa aktusjumalateenistus. Esines wälisküülalisi ja kohalikke jutlustajaid.

Piimaühingu juubelipidustused Wajangul.

Eile, pühapäewal, tähistas Wajangu piimaühing oma 25-aastast tegutsemisjuubelit mis puhul oli korraldatud juubeliaktus algusega kell 16 rahwamaja aias. Waatamata sellele, et aktuse ajal tibas wihma, püüis umbes 200 inimest platsil. Waimuliku talituse pidas õp. L. Wahter, aktuse awas esimees H. Jaam, kes andis ülewaate ka ühingu 25 aasta tegewusest, joonistades pildi pidewast edust. Pikema kõnega ühistegewusest põllumehe seisukohalt esines J. Pullisaar Põllutöökojast. Terwitusi toodi Piimasaaduste wäljaweo kontrolljaamalt, Ühistegewuskojalt, Wõiekspordilt ja paljudelt teistelt ühingutelt ja organisatsioonidelt ligidalt ja kangelt. Lõppsõna ütles jällegi esimees H. Jaam. Pärast paaritunnilist waheaega siirduti ühisele kinnisele kooswiibimisele rahwamaja ruumidesse, milline kujunes südamlikuks ja ilusaks.

Wäinjärwes tuleb rahwuspäew.

Wäinjärwe walla tuletõrje ühingu Kalitsa kogu ja Isamaaliidu Kalitsa-Tudre osakonna korraldusel toimub 25. ksp. Tudre küla tuletõrje ühingu pritsikuuris rahwuspäew ühes pritsikuuri õnnistamisega ja pritsiwõistlustega. Rahwuspäewale oodatakse wälisککõnelejat.

Wirmalised wehklewad.

Neljapäewa hommikul enne päikesetõusu wõis näha Tapa ümbruses wõrdlemisi selgeid ja tugewakujulisi wirmalisi, mis haarasid oma alla kogu põhjataewa.

Weepuudus takistab wiljapeksu.

Põuase suwe ja sügise tõttu on Tapa ja Ambla ümbruskonda tabanud tänawu ennenägematult terawakujuline weepuudus. Waremalel põuastel aastatel on wett jatkunud wähemalt Tapa küla keskel allika kohal asuwas kaewus, kuid tänawu on ka selleski kaewus west otsa lõppemas. Iga päew wõib näha wahetpidamatult weewedajaid selle kaewu juures. Tapa külast ja asundusest ning isegi Jootma külast. Räsna külas on kõik külakaewud ära kuiwanud, peale ühe, kus aga ka wett ainult põhja peal. Parem pole olukord ka teistes külades.

Weepuudus on kujunenud takistuslikuks isegi wiljapeksmisele, kuna külades ei leidu enam wett rehepeksugarnituuride mootorite jahutamiseks.

Kartuliwõtmine alanud.

Juba nädala keskpaiku algas Tapa ja Ambla ümbruse külades kartuliwõtmine. Põua tõttu saadakse kartuleid selles piirkonnas kolmandiku- kuni poolemõõra wähem kui waremail aastail. Ka on kartulid tänawu kunduwalt wäiksemad.

Lehtse ümbruses ja Kärawetel, kus asuwad suuremad sordikartulipõllud, on kartulid juba koristatud. Kartuliwõtmine siin toimusi juba 2—3 nädalat tagasi.

Seemendatakse uuesti rukkipõlde.

Suuga asunduses on mitmed asundustalunikud oma waremseemendatud rukkipõldudele uue seemne külinud, kuna esimesest külwist seeme peale idanema puhkemist hiljem ära kuiwanud. Tuhkkuiwasse maapinda seemendamise ebaõnnestumise tõttu on sunnitud ka weel paljud teisedki põllupidajad oma rukki- ja nisupõlde uuesti seemendama. Ambla ümbruses ei ole sademeid senini weel esinenud.

Kured lahkuwad.

Suwe lõppu ja sügise algust ennustawad kured, kes juba nädalapäewi Tapa ümbruses parwedena lendawad.

Karistusi prefektilt.

Sõnajala auto kraawi ajamise eest Komendandile 100 kr. trahwi.

Wiru-Järwa prefekt karistas: Eduard Piikmann'i, 33 a. wana, elukoht Wäinjärwe wallas, Wao külas, 90-kr. rahatrahwiga wõi 30-päewase arestiga selle eest, et ta 12. augustil s. a. Wäinjärwe wallas Abaja külas kaupluse ruumes walju häälega lärmitses ja hiljem jätkanud lärmitsemist ja kisamist Abaja küla wahel maanteel.

Arwed Kiwilo't, 25 a. wana, elukoht Koigi wallas, Tamsi külas 60-kr. rahatrahwiga wõi 20-päewase arestiga selle eest, et ta 7. augustil s. a. Koigi-Koeru wahelisel maanteel juhtis autot mittewastawa juhtimisloaga.

Kristjan-Julius Woodla't, 25 a. wana, elukoht Wõhmuta wallas, Järwa-Jaanis, 20-kr. rahatrahwiga wõi 20-p. arestiga selle eest, et ta 20. juunil s. a. Wõhmuta wallas Järwa-Jaani alewikus tänawal tungis kallale põhjuseta teistele kodanikele.

Otto Hansu pg. Komendant'i, 37 a. wana, elukoht Mäo wallas, Prandi asunduses, 100-kroonise rahatrahwiga wõi selle mittetasumisel 30-p. arestiga selle eest, et ta 15. augustil s. a. Mäo ja Koigi wahelisel maanteel juhtis autot ilma juhtimisloata, olles seejuures weel ebakaines olekus.

Viljandi mootorratturil murdus sääreluu.

Wiljandi jaama kaubahoowist Waksali tänawale wälja sõites põrkas kokku raudteetalituse weoauto W-344 samast tänawast läbi sõitwa mootorratta W-51-ga, mida juhtis Wiljandis, Tartu tän. 3 elaw August Tepper, 38 a. wana. Kokkupõrkel murdus Tepperil parema jala sääreluu kahest kohast, sõidukid said kergemaid wigastusi. Wigastatu toimetati Wiljandi haiglasse. Tunnistajate ülekuulamisega selgus, et Tepper oli enne kokkupõrget tarwitanud alkoholi.

Tapa sõnumeid.

Laia tänawa algus raudtee maaalal on pundulikult walgustatud. Linna kodanike hulgas on tihti kuulda nurinaid puuduliku tänawwalgustuse üle Laia tänawa raudteepoolses otsas. Kuna Laia ja Walwe tänawate ühenduskohal walitseb alati tihe liiklemine raudtee kaubahoowi ja jala-ülekäigukoha tõttu, wajaks tähendatud piirkond eriti tugewat walgustamist. Praegu aga asub lähim walguspunkt rdt. ehitusjaoskonna hoone ees kaswawate suurte paplite warjus ning õhtul ja öösi walitseb Laia tänawa algul täielik pimedus. Peale tiheda liiklemise tõttu pimedas waritsewate õnnetuste, soodustab walgustuse puudus sagedasti ulakusi ja kodanike tüütamisi eelmainitud paplite puiesteel. Loodetawasti leiab raudteetalitsus wõimaluse olukorra peatseks lahendamiseks.

Juhtunud sissemurdmine turuäärsesse kauplusse. Tapal Suurturg nr. 1 asuwasse W. Astanini koloniaalkauplusse ja munapunkti pandi m. nädala lõpul toime juhtunud sissemurdmine. Turu ääres asuwas keldri akna eest oli ööst ära tõstetud raudrest ja purustatud keldriakna puuraamistik, kust kaudu waras pages kaupluse alusesse keldrisse ning sealt kaudu kauplusse. Kauplusest on ära wiidud tubakast, tubakasaadusi, maiustusi, seepi jne., kokku 350 kr. wäärtuses. Asja juurdleb Tapa krim.-politsei.

Möödunud nädala piimaproowid näitasid analüüsimisel järgmist raswaprotsente: „Tarbija" kauplus — 4,1, 3,9, 3,6, A. Lepik — 3,4, 3,3, M. Klammer — 4,0, E. Iwanow — 3,2, A. Tammar — 2,9 (alawäärtusl. J. Tarwe piim), A. Lees — 3,6, 3,5, E. Jõgiaru — 3,0, L. Raidla — 3,6, 3,5, E. Lauks — 3,5, 3,4. Turult wõetud kõgiwõi proowidest osutusid liigselt weesisaldawuselt alawäärtuslikuks A. Ausi ja M. Sadroki wõiproowid.

Pöörangu waleseisund põhjustas wagunite kokkupõrke. 16. sk. põrkasid Tapa jaamas, Narwa poolsel teel, pöörangu nr. 6 waleseadme tõttu Rakwere rongi nr. 231 manööwerdamisel kokku üks klassiwagun ja tühi kaubawagun, kusjuures wiimane libises ühe rattapaariga roobastelt maha. Wigastada said kaks kaubawagunit ja eelnimetatud klassiwagun. Inimestega õnnetusi polnud, samuti ei põhjustanud kokkupõrge liiklemistakistusi. Kokkupõrke süüdlase ja raudteetalituse kahju selgitamiseks alustati juurdlust.

Elektri lühiühendus süütas seina. Raadio akude laadimisel tekkinud lühiühendusest süttis Tapal, Turu tän. 14, O. Sauwere elukorteri sein. Tuli kustutati koduste abinõudega, enne kui see jõudnuks lewineda. Tulest rikuti seinatapeet ja weidi mööblit, millest kahju pole märkimiswäärne.

Tapa seltskond ostis kaitseliidule kaks täpsuspüssi. Tapa kaitseliidu laskurid on wiimasel ajal osutanud maakondlikel ja wäliswõistlusil päris silmapaistwaid tulemusi. Külldast treeningut aga pidurdab wastawate laskeriistade puudulikkus. Noorte laskurite ergutamiseks ja nende lasketaseme tõstmiseks ostis kaitseliidu Tapa kompanii neil päewil kaks wäikekaliibritäpsuspüssi, milliste hind, 200 kr., on kokku pandud peamiselt Tapa seltskonna poolt. Korjandus püsside ostu lõppsumma tasumiseks on praegu käimas.

Algab jälle wanametalli kogumine. Eelolewal nädalal kawatseb Tapa komitee koguda ja ära saata järjekordse saadetise wanametalli. Kõiki, kellel wanametalli annetamiseks leidub, palutakse sellest käesolewa nädala jooksul teatada linnawalitsusse wõi komitee liikmele E. Tittsile Tapa Ühispangas. Wanametalli kogumises on Tapa linn senini jäänud kaunis tagaplaanile: kuna Paide on saatnud wälja juba üle 40.000 kg., piirdub Tapa senine annetus alles 18.000 kiloga. Et püsida käesolewa allweelaewastiku korjandusega eelmiste korjanduste wäärikal tasemel, tuleb sellepärast wanametalli kogumise lõppjärgul osutada asja wastu weelgi suuremat indu. Loodetawasti leidub ka keskkooli noortel, kes senini asja wastu olnud wõrdlemisi loiud, küllalt head tahet, nagu seda näidanud algkooli õpilaskond.

Uuritakse Opmanisaare leidu.

Salapärane ehitus Paide külje all soos on suurem kui algul wõis arwata ja wähemalt 200 aastat wana.

Reedel ja laupäewal wiibis Paides hr. Põld Tartust, kelle juhtimisel awati peagu täielikult H. Kõwa Opmanisaare uudismaatalu krundilt Paide külje all leitud salapärane palkehitus. Esialgu suudeti selgitada ainult niipalju, et tegemist on ehitusega, millc wanust tuleb arwata wähemalt 200 aastale. Ehitus on märksa suurem kui seda alul wõis arwata. Ta pikkus on üle 7 meetri ning laius üle 5 meetri. Palgid on tahutud ja haruldaselt suured. Ühelt kohalt tuli ilmsiks söepuru, samuti leiti kaewamisel mõningaid naiste ehteid.

Näib raske olewat uskuda, et tegemist siin on mingi hoonega wõi sillaga. Esiteks on raske leida selleks mõtet, teiseks ei ehitata maja lausa sohu ning kolmandaks ei ole wäljakaewatud ehituse-aluse kuju wastaw. Seega tuleb otsida leiu otstarwet ikkagi mujalt. Seejuures pälwib aga imestust ehituse wõimsus.

Igatahes hakatakse Tartus küsimust nüüd selgitama jooniste, kaartide ja piltide waral. Wõimalik ka, et püütakse Paidest wõi mujalt arhiiwidest leida mõnda ürikut, mis wõiks olla asja juures kasulik.

Wiru-Järwa prefekt karistas.

Arnold Kuiwar'i 25 a. wana, pärit Wajangu wallast Kursi asundusest, 30 kr. rahatrahwi ehk 20-ööpäewase arestiga selle eest, et ta 21. aug. s. a. Ambla wallas, Kärawetel Al. Elemaa õuel kisas ning Elemaa elukorteri akna ruudu purustas. Samas lärmitses ka Joh. Lipa, 24 a. wana, pärit Kärawetelt, keda prefekt karistas 10 kr. rahatrahwi wõi 5-ööpäewase arestiga.

Nõmküla walla mehi Jaan Nurk sai karistada 40 kr. rahatrahwi wõi 20-ööpäewase arestiga joobnult rahurikkumise eest. Karl Rahemäe'd Wajangu wallast karistati keelatud relwa kandmise eest 5 kr. rahatrahwi ehk 2-ööpäewase arestiga.

Liiwik esimene ja teine.

Reedel Tallinnas Mustamäe lasketiirul alanud üleriigilistel K. L. laskemeistervõistlusil, millest Järva malev osa võtab 28 laskuriga, esines järjekordselt hästi Järva suurlaskur A. Liivik. Reedel peetud sõjapüssist laskmises A. Liivik tuli teisele kohale 527 silmaga, püstitades seejuures põlvelt asendist 181 silmaga uue K. L. rekordi. Laupäeval toimunud v.-kaliibrilisest eripüssist tuli A. Liivik ülivõimsalt võitjaks 577 silmaga. Kuidas on käinud teiste Järva laskurite käsi ja milliseid kohti on saavutatud, selle kohta saabuvad andmed meie lehe järgmises numbris.

Rehealti süütas seina.

Wajangu wallas Kuie asunduses süttis põlema Anete Paluson'ile kuuluva Mutiku talu elumaja wahesein, mis asub rehetoa ahju kohal. Lagunenud ahju kaudu wõtsid kuiwad seinapalgid tuld, mis aga kiiresti likwideeriti koduste abinõudega. Omaniku kahju 75 kr.

Paide õppurid korraldasid „õuna-õhtu".

Pühapäeval, 18. sept. toimus Paides kooli ruumes Paide gümnaasiumi, keskkooli ja kaubanduskooli ühine n.n. „õunaõhtu", milline õppeaasta esimese peona õpilasperele ühtlasi ka tutvumisõhtuks. Ilmunud oli kogu rohkearvuline õpilaspere, mis viimaseil aastail kasvanud eriti suureks.

Õhtu eeskavaline osa oli puhtmuusikaline. Nii esinesid viiulisoolodega L. Prees ja V. Paeoja, klaverisoolodega A. Härma ja H. Tiisel. Järgnevalt toimus koosviibimise „tähtsam" osa, nimelt ühine õunte ja kreekide söömine, millised on kasvatatud kooli oma aias.

Muide olgu märgitud, et sääraste õhtutega tehti algust 1934. a., mil kool sai endale aia, ja on pidevalt peetud igal sügisel, seega on käesolev juba viies.

Tulpjaamad Paide-Tamsalu wahel awatud.

Mäletatawasti kerkis juba aasta algul üles tulpjaamade awamise küsimus raudteel Paide-Tamsalu wahel. Nüüd on need awatud raudteede talituse direktori otsusega 10. septembrist. Nõudmise peale peatub Paide ja Wodja wahel Mäoteeristil, Wodja Esna wahel Sõtla aj. kohal reisijaterong, Esna ja Järwa-Jaani wahel Ole ja Illewere kohal ning Wõhmuta ja Wajangu wahel Jalgsema tee kohal. Kahtlemata need tulpjaamad omawad olulist tähtsust ja nende awamine kaswas wälja kohtadelt tulnud rohketest sõwiawaldustest. Suurt tähtsust omawad nad ka õpilaste seisukohalt.

Muide on praegu roobasomnibused wäiksemate rikete tõttu käigust wäljas ja parandamisel. Millal just, see ei ole teada, kuid kindlasti juba lähemal ajal hakkawad nad aga pidama nuesti ühendust.

Türi uudiseid.

54 kr. karbikorjandusest. Tuletõrjenädala puhul toime pandud karbikorjandusest saadi sissetulekut 54 kr. Tuletõrjenädala puhul korraldatud aiapeost saadi puhast sissetulekut 100 kr.

Wabrikuwalitsuse eitaw wastus töölliste palgakõrgenduse nõudmisele. Reedel andis wabrikuwalitsus töölisnõukogule wastuse palgakõrgenduse asjus. Wastus oli eitaw. Töölisnõukogu, arwesse wõttes põhjust, tselluloosi tellimiste puudumist, on otsustanud palgakõrgenduse nõudmisest loobuda kuni tööseisukorra paranemiseni.

Tiwoli türilaste huwiobjektiks. Türil peatuw „Empire" Tiwoli on leidnud türilaste poolt elawat külastamist. Suuremat osawõtu leiawad suur elektrikasussell ja koertsirkus, kus dresseeritud koerad oma dresseerija juhatusel pakuwad sisukaid ja imestamiswäärseid atraktsioon-numbreid, külastamist leiab ka naerutare. Kogu linn kajab Tiwoli-aiast antawast muusikast tugewajõuliste hääleköwendajate kaudu. Hiigla-elektrikarussell, mis „liftitab" sõitjaid 12 m kõrguseni, on õhtuti ilutulestatud. See elaw tuleratas köidab waatajaid. Tiwoli peatub Türil teisipäewani.

Algas Türi malehooaeg. Peale suwist waheaega alustab tegewust Türi malering. Esimene mänguõhtu on kesknädalal. Samal ajal algab ka awaturniir, millest wõimalik osa wõtta igal malehuwilisel. Eelolewal malehooajal tahetakse maleringi ümber koondada malehuwilist ka maaringkondadest Türi ümber.

Määrati Türi gümnaasiumi õppejõud.

Türi linnawalitsuse koosoleku otsuseid. Ehituskrundid wahetawad omanikke.

Türi linnavalitsus pidas nädala lõpul koosoleku volikogu ülesannetes. Eragümnaasiumi ja keskkoolide juhataja ettepanekul otsustas linnavalitsus palgata eragümnaasiumi õppejõududeks alates 1. aug. s. a.: keemiaõpetajaks Johannes Vitsut, ajalooõpetajaks Alma Sepp, poiste võimlemisõpetajaks Theodor Andresson, laulu- ja tütarlaste võimlemisõpetajaks Lydia Lesta, saksa keele õpetajaks Linda Oselein, eesti keele õpetajaks Melanie Reim, usuõpetajaks Amanda Salk, riigikaitseõpetajaks Vold. Salm, matemaatikaõpetajaks August Seitam, füüsikaõpetajaks Ella Ritso, kodumaaõpetajaks Eha Vooremaa ja inglise keele õpetajaks Liis Vetla.

Arthur Zimmermannil lubati Alliku põllust eraldatud ehituskrundil nr. 61 asetsev kinnisvara ühes hoonete ja päraldistega üle anda August Kangrule. Joh. Jädalil lubati temale kuuluv kinnisvara, mis asetseb krundil nr. 101, ühes hoonete ja päraldistega müüa Martin Mihkelsonile. Mihkel Linnjärvel lubati Alliku põllust eraldatud ehituskrundi nr. 96 küljest eraldada maatükk nr. 96-a, suurusega 1829 rm, Richard Ansmiku nimele. Adolf Rullil lubati krunt nr. 36 maatükk nr. 36-a, mille suurus 961 rm, ümber kirjutada Alfred Tesloni nimele, krunt nr. 91 lubati Vold. Soome nimelt ümber kirjutada Ado Rõõmussaare nimele, krunt nr. 102 lubati Andres Sauga nimelt ümber kirjutada Andres Tepi nimele, krunt nr. 17 Ado Lotti nimelt Juhan Aristo nimele, krunt nr. 14 Otto Lundeni nimelt ümber kirjutada Joosep Mathieseni nimele.

Heinrich Langil lubati oma ehituskrundile püstitada kasvuhoone esitatud projekti kohaselt.

Ntk. Wahastu jaoskond 10-aastane

Pühapäewal toimus meeleolukas aktus ja koosviibimine.

Pühapäeval, 18. sept. pühitses naiskodukaitse Vahastu jaoskond oma tegevuse 10-dat aastapäeva. Päev algas piduliku jumalateenistusega Vahastu kirikus, kus jaoskonna uued liikmed andsid pühaliku tõotuse. Peale tõotuse andmist siirduti Vahastu kangelaste mälestussamba juurde pärja asetamiseks.

Selle järele toimus aastapäeva aktus Vahastu koolimajas, kus peale ühiskoraali avakõnega esines Vahastu koguduse õpetaja A. Kõiv. Aktusekõne pidas Järva ringkonna kultuurosakonna juhataja pr. H. Annus. Jaoskonna esinaine pr. I. Mei andis ülevaate jaoskonna 10 a. tegevusest. Tervitusi ütles Järva ringkonna esinaine pr. L. Eilart, kes üle andis jsk. juh. liikmele pr. J. Friedbergile kaitseliidu ülema poolt annetatud Valge risti. Tervitusi tõi Järva maleva juhatuselt maleva pealiku abi J. Eilart, kodutütarde Järva ringkonna poolt pr. H. Annus, Vahastu algkooli poolt koolijuhataja J. Mei ja Vahastu vanema generatsiooni nimel M. Veimer. Kaasahaarav südamlik aktus, mida jälgis tulvil kooli saali täis rahvast, lõppes jaoskonna liikme pr. M. Mei hoogsa lõppsõna ja hümniga. Pärja asetamist, samuti aktust kaunistasid n.k.k. Vahastu jsk. laulukoori ettekanded.

Aktusele järgnes pidulik koosviibimine Vahastu haridusseltsi „Koidu" ruumides. Võeti sõna kohalikkude tegelaste, kui ka väliskülaliste poolt. Vahastu seltskondlikkude organisatsioonide nimel palus õpetaja A. Kõiv väliskülalisi edasi anda tervitusi maakondlikkudele organisatsioonidele.

Olgu märgitud, et naiskodukaitse Vahastu jaoskond on ainukene maa jaoskond, kes on püstitanud omal algatusel ja jõul mälestussamba oma langenud kangelastele.

Jaoskonna liikmed annetasid muide juubeli puhul oma esinaisele pr. I. Meil'e, kes juhtinud jaoskonda vahetpidamata 10 aastat, väärtusliku kingi — tunnistuseks ta töö eest.

KINO „KALEV" TAPAL | Teisip., 20.—22. sept. s. a.

Seiklusrikas ja üllõbns film

Barbara

Ühe wäikese kino kohanäitaja suur ja üllataw romaan eredais wärwes. Peaosis: Grete Weiser, Paul Hoffman ja Franz Zimmermann.

2. Lisaeeskava.

Algus: 20. ja 21. sk. kell 20, 22. sk. kell 19 õhtul.

Ambla Kodunduskeskkool wajab

1. meeskooliteenijat ja

2. põllutöölist,

kes iseseiswalt talus töötada wõib. Soowitaw perekonnainimene. Lähemaid teateid palga ja töötingimuste kohta saab kohapeal koolijuhatajalt. Aadress: Ambla.

Tapa linna

septembrikuu laat

peetakse kesknädalal, 21. sept. s. a.

Tapa linnavalitsus

Tsemendi- ja betoontööde kursused.

peetakse Kundas: 5.—8. oktoobrini t. a. (I grupp) ja 10.—13. oktoobrini (II grupp).

Kursuste lõpetajatele antakse wastaw tunnistus. Osawõtta soowijaid palutakse kuni 30. septembrini registreeruda

A-s. Tsemendivabrik „Port-Kunda"

nõuandebüroos. (Tallinn, Walli 4—6, tel. 450-17).

Kuulutamine „Järwa Teatajas" on mitmekordselt tasuw

A.-ü. „Ühiselu" trükk. Tallinnas.